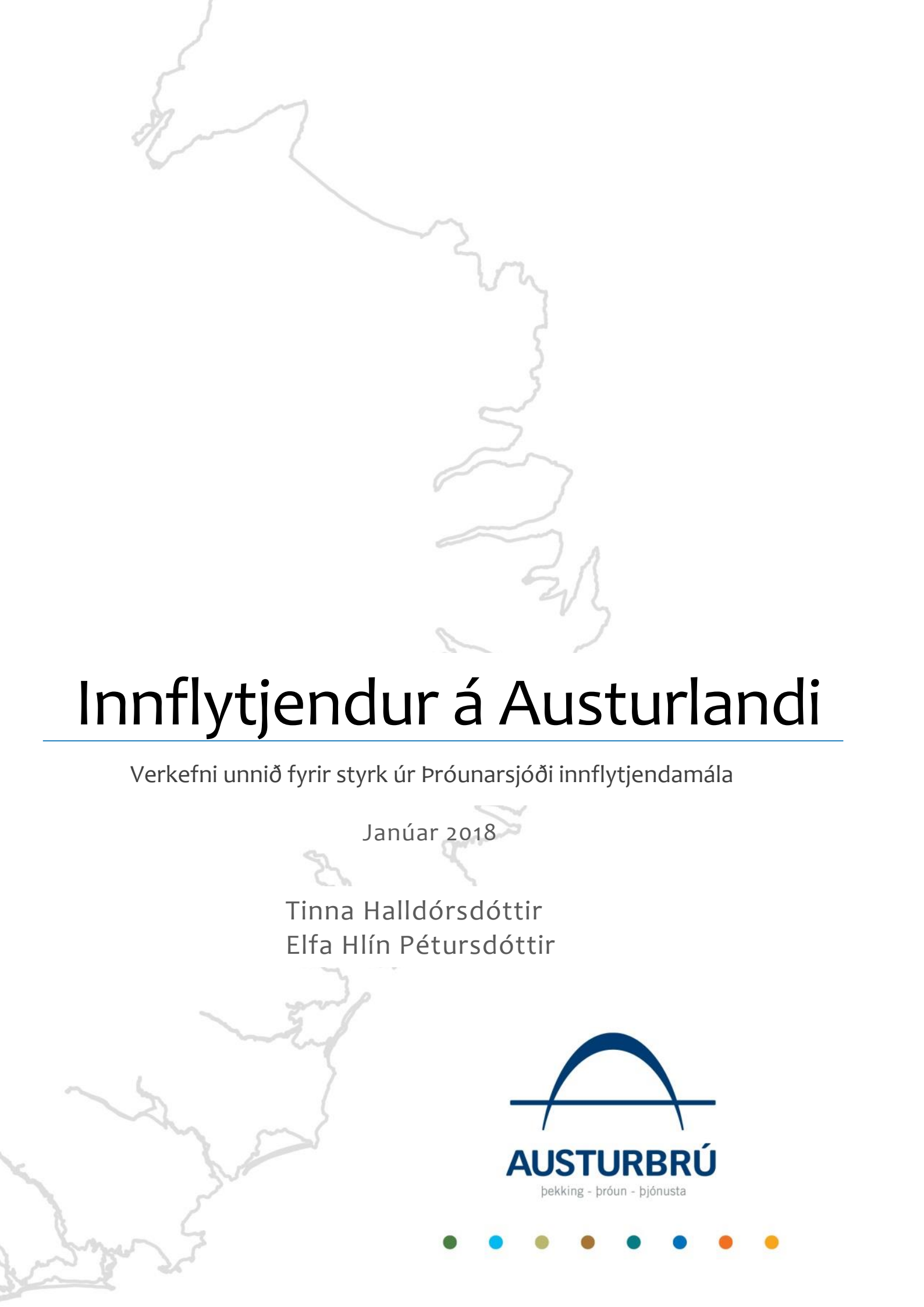

Innflytjendur á Austurlandi

Verkefni unnið fyrir styrk úr Þróunarsjóði innflytjendamála

Janúar 2018

Tinna Halldórsdóttir
Elfa Hlín Pétursdóttir

Efnisyfirlit

Myndir.....	2
Töflur	3
Helstu niðurstöður.....	4
Inngangur	5
Erlendir ríkisborgarar á Austurlandi	6
I. Hluti – Samfélagsþættir & umhverfi	9
Heimasíður	9
Sveitarfélög.....	9
Stofnanir	10
Skólar.....	10
Fyrirtæki	11
Samantekt.....	11
Áætlanir og stefna sveitarfélaga varðandi innflytjendur	12
Skólar	13
Stofnanir og félagasamtök.....	14
II. Hluti – Viðhorf & staða	16
Yfirlit; flokkar spurninga	16
Gagnasöfnun og úrvinnsla.....	17
Niðurstöður	18
Bakgrunnur.....	18
Aðlögun og viðhorf til samfélagsins	25
Menningarmunur.....	27
Menningarmunur eftir uppruna, kyni og menntun	28
Þátttaka í félagsstarfi	29
Þátttaka í félagsstörfum utan vinnu eftir kyni og uppruna	30
Skólamál.....	32
Samantekt.....	33
Að lokum	35

Myndir

Mynd 1. Íbúafjöldi á Austurlandi 1998-2017	6
Mynd 2. Íbúasamsetning eftir uppruna og kyni	6
Mynd 3. Hlutfall erlendra ríkisborgara á Austurlandi	6
Mynd 4. Hlutfall erlendra ríkisborgara eftir landshlutum.....	7
Mynd 5. Hlutfall erlendra íbúa Austurlands eftir upprunalandi	7
Mynd 6. Kynjahlutföll erlendra íbúa á Austurlandi eftir stöðum	8
Mynd 7. Hlutfall erlendra og íslenskra íbúa í þéttbýliskjörnum Austurlands.....	8
Mynd 8. Uppruni svarenda	18
Mynd 9. Aldur svarenda	19
Mynd 10. Kynjaskipting svarenda	19
Mynd 11. Fjölskyldustaða * Kyn, erlendra íbúa Austurlands	19
Mynd 12. Fjölskyldustaða*Kyn.....	19
Mynd 13. Menntunarstaða svarenda	20
Mynd 14. Menntunarstaða svarenda eftir kynjum m.v. meðaltal á Austurlandi.....	20
Mynd 15. Staða á vinnumarkaði	21
Mynd 16. Kyn & menntun* atvinnustaða.....	21
Mynd 17. Atvinnustaða svarenda eftir kynjum.....	21
Mynd 18. Búseta svarenda.....	22
Mynd 19. Lengd búsetu á Íslandi og Austurlandi.....	22
Mynd 20. Búsetuáform á Íslandi og Austurlandi.....	22
Mynd 21. Kosningaþátttaka	23
Mynd 22. Íslenskukunnátta svarenda (sjálfsmat).....	24
Mynd 23. Íslenskukunnátta svarenda eftir kyni	24
Mynd 24. Aðgengi að upplýsingum og þjónustu.....	25
Mynd 25. Meðaltal: Viðhorf og aðlögun svarenda	25
Mynd 26. Viðhorf; sundurliðuð	26
Mynd 27. Viðhorf; skipt í sammála - ósammála.....	26
Mynd 28. Menningarmunur	27
Mynd 29. Menningarmunur; einfölduð mynd sammála - ósammála.....	27
Mynd 30. Þátttaka í félagsstarfi	29
Mynd 31. Þátttaka í félagsstörfum eftir fjölda þáttökuatriða	30
Mynd 32. Þátttaka í félagsstarfi eftir kyni	30
Mynd 33. Þátttaka í félagsstörfum * uppruni.....	31
Mynd 34. Þátttaka í félagsstarfi + Uppruni án íþróttastarfs og menningarviðburða	31
Mynd 35. Skólastarf og innflytjendabörn	32

Töflur

Tafla 1. Heimasíður stofnana	10
Tafla 2. Heimasíður fyrirtækja.....	11
Tafla 3. Hefur þú fengið menntun þína metna? (Eftir uppruna & menntunarstigi)	20
Tafla 4. Menntun eftir atvinnustöðu	20
Tafla 5. Ríkisborgararéttur * íslensk sjálfsmynd	23
Tafla 6. Menningarmunur eftir uppruna	28

Helstu niðurstöður

- Heimasíður sveitarfélaga á Austurlandi eru yfirleitt ekki hannaðar m.t.t. til innflytjenda. Oft skortir upplýsingar á öðru tungumáli en íslensku sem og samantekt eða yfirlit yfir upplýsingar sem eru gagnlegar fyrir þá sem eru að flytja nýir á staðinn og þá sérstaklega þeir sem koma frá öðru landi. Undantekning er heimasíða Fljótsdalshéraðs.
- Heimasíður stofnana eru misjafnar en flestar með upplýsingar á ensku og jafnvel pólsku. Síður stórra verkalyðsfélaga eins og AFLs og samtaka eins og RKÍ snerta málefni innflytjenda og mikilvægt að þær séu aðgengilegar. Þannig hefur sums staðar verið haft í huga við hönnun síðu að notendur hafi annað mál en íslensku sem er mikilvægt til að stuðla að góðri aðlögun innflytjenda á Íslandi.
- Ekkert sveitarfélaganna á Austurlandi fylgir sérstakri aðgerðaáætlun þegar kemur að móttöku nýrra íbúa/innflytjenda að fullu þó að nokkur þeirra hafi á einhverjum tímapunkti gert það. Ekkert þeirra er með sérstaka stefnu í málefnum innflytjenda. Þó var í langflestum tilfellum einhver vinna í gangi við að bjóða fólki velkomið, einkum ef fólki átti erindi á hrepps-/bæjarskrifstofurnar.
- Móttaka nemenda á öllum skólastigum var könnuð og var nokkur munur milli skólastiga. Í leikskólum var almennt ekki til staðar móttökuáætlun og leikskólastjóri eða deildarstjóri ábyrgur fyrir móttöku. Ekki var heldur um móttökuáætlanir að ræða í grunnskóla en þar voru umsjónarkennari og stuðningsfulltrúi oftast ábyrgir fyrir móttöku. Í framhaldsskólunum voru móttökuáætlanir þar sem hlutverk voru skilgreind.
- Móttaka annarra aðila eins og RKÍ, kirkjunnar (þjóð og kaþólsku), HSA, AFL og Soroptimistar. Enginn með prógramm í gangi en flestir telja sig vera að mæta þörfum innflytjenda eins og hægt er og þörf er á hverju sinni.
- Innflytjendur á Austurlandi eru um 9% íbúa svæðisins árið 2017 og hefur fjölgað undanfarin ár. Þeir eru að meirihluta karlar en kynjahlutföll eru mjög ólík eftir þéttbýliskjörnum. Hlutfall innflytjenda er mjög breytilegt eftir sveitarfélögum á Austurlandi.
- Innflytjendur á Austurlandi eru flestir á vinnualdri, eru launþegar einkafyrirtækja og opinberra aðila. Karlar eru langflestir í einkageiranum en konur jafnt þar og í opinbera geiranum.
- Stærri hlutfall innflytjenda sem svara spurningakönnun eru háskólamenntaðir en almennt er í landshlutanum.
- Innflytjendur eru almennt sáttir við það umhverfi sem mætir þeim þegar þeir flytjast á Austurland og telja að vel sé tekið á móti þeim, upplýsingagjöf sé nokkurn veginn í lagi og að þeir mæti stuðningi samfélagsins við að aðlagast.
- Menningarmunur og upplifun af honum er nokkuð bundinn við upprunaland en menntun hefur einnig mikil áhrif.
- Viðhorf til skólamála sýna að innflytjendur með börn á skólaaldri eru ánægðir með móttöku, almennan stuðning og upplýsingaflæði en vilja sjá meiri stuðning við tvítyngi barna og móðurmálskennslu. Þeir vilja jafnvel sjá sérstakan stuðning við móðurmálskennslu.
- Þátttaka í félagsstarfi er þó nokkur, en um 60% svarenda sögðust taka þátt í einhverjum félagsstörfum utan vinnu.

Inngangur

Austurbrú fékk styrk úr Þróunarsjóði innflytjendamála vorið 2017 fyrir rannsókn sem var ætlað að kanna stöðu innflytjenda á Austurlandi og út frá því meta núverandi verklag varðandi móttöku með það í huga að styðja við aðlögun innflytjenda að samfélaginu. Gagnaöflun var tvíþætt; annars vegar greining á samfélagslegum þáttum sem hafa áhrif á aðlögun innflytjenda. Það var gert með gagnasöfnun og samantekt upplýsinga á því hvernig umhverfið mætir innflytjendum á Austurlandi s.s. hvað varðar þjónustu sveitarfélagana, skólakerfið, heilbrigðiskerfið og atvinnu. Einnig voru heimasíður og upplýsingaveitur skoðaðar, m.a. hvort þær eru á fleiri tungumálum en íslensku og hvort til sé stefnumótun eða ferlar innan stofnana. Einnig var könnuð aðkoma frjálsra félagasamtaka að móttöku og aðlögun innflytjenda. Hins vegar var gerð spurningalistakönnun sem dreift var á vefnum og einnig var svara aflað með úthringingum.

Í þessari skýrslu er að finna samantekt greiningarvinnunar og niðurstöður spurningakönnunar.

Fyrir verkefnið var kannað hvað hefði verið rannsakað varðandi innflytjendamálefni svæðisins undanfarin 10 ár. Á Skemmunni má finna tvær færslur frá leitarorðunum *Austurland Innflytjendur/Fjölmennig* og eru þær báðar BA-lokaverkefni frá Háskóla Íslands.

- Guðrún Veiga Guðmundsdóttir. (2011). *Fjölmennig í Fjarðabyggð. Nýir íbúar á góðum stað* [óbirt lokaverkefni]. Háskóli Íslands: Mannfræði.
- Kjartan Þór Ingason. (2017). *Samheldni og sundrung. Rannsókn á upplifun og sjálfsmynd Pólverja á Austurlandi* [óbirt lokaverkefni]. Háskóli Íslands: Félagsfræði.

Sömu leitarorð á Leitir.is skila samtals fimm færslum og eru þær tvö fyrrnefnd lokaverkefni auk tveggja skýrslna frá 2004 og 2001; annars vegar frá Fjölmenningarsetri (Heiður Hrund Jóhannesdóttir o.fl.)¹ um viðhorf innflytjenda á Vestfjörðum og Austurlandi og hins vegar samantekt frá Rauða krossinum og Djúpavogi frá 2001 um Þjóðahátíðina Þræði sem haldin var 2001.

Ein samantekt kom fram sem gerð var fyrir 10 árum eða 2007, frá Sambandi sveitarfélaga á Austurlandi.

- Sambandi sveitarfélaga á Austurlandi. (2007). *Svona gerum við: leiðir að fjölmennningarlegu samfélagi á Austurlandi* [skýrsla]. Sótt af https://www.stjornarradid.is/media/velferdarraduneyti-media/media/acrobat-skjol/Svona_gerum_vid_-_skyrsla_um_innflytjendamal.pdf

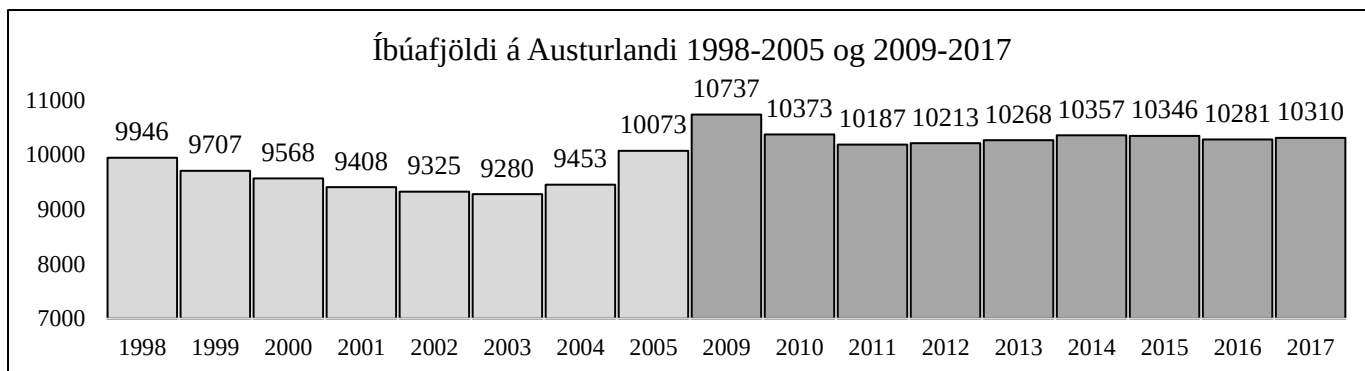
Í þeirri skýrslu er meðal annars byggt á viðhorfagreiningunni frá 2004 sem gerð var af Fjölmenningarsetri. Skýrslan inniheldur niðurstöður stöðugreiningar sem gerð var meðal innflytjenda á Austurlandi og er um margt lík þeirri greiningu sem gerð er grein fyrir í þessari skýrslu.

Að auki kemur fram eitt og annað varðandi tölfræði í skýrslum sem almennt varða innflytjendamálefni á Íslandi.

¹ <https://www.stjornarradid.is/media/velferdarraduneyti-media/media/acrobat-skjol/konnun-vidhorf.pdf>

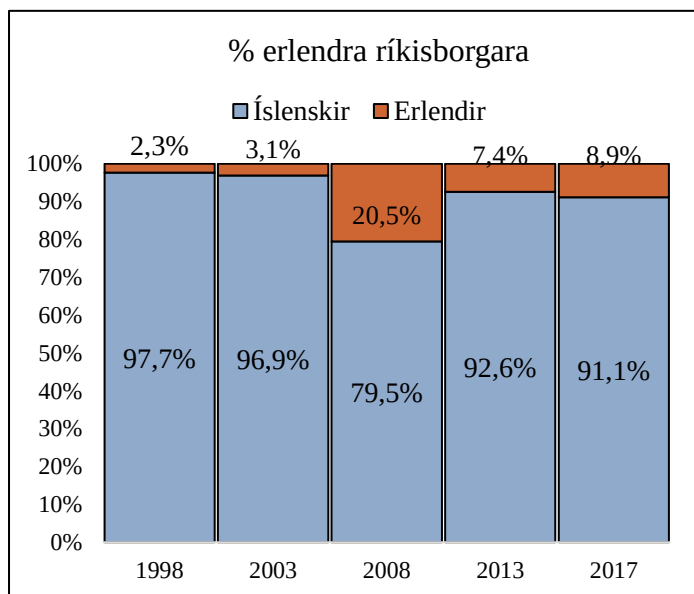
Erlendir ríkisborgarar á Austurlandi

Á Austurlandi voru íbúar 1. janúar 2017 rúmlega 10 þúsund og hefur sá fjöldi verið nokkuð stöðugur frá því samfélagið féll í nýjar skorður eftir stóriðjuframkvæmdirnar sem stóðu hæst frá 2005-2008. Íbúar Austurlands eru um 3% af íbúum landsins.

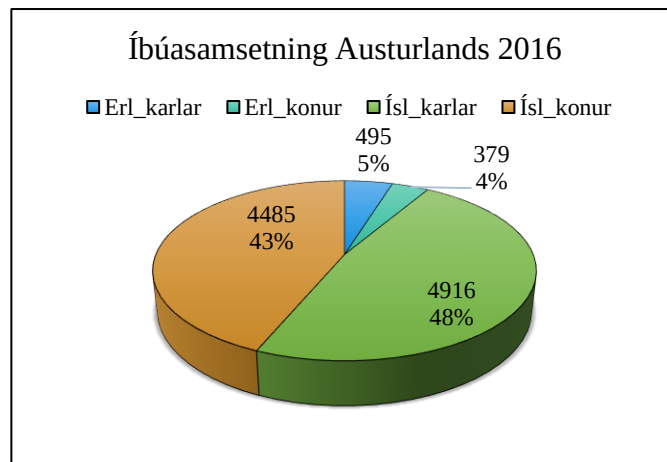

Mynd 1. Íbúafjöldi á Austurlandi 1998-2017

Hlutfall erlendra ríkisborgara af íbúafjöldanum hefur vaxið á Austurlandi eins og landinu öllu undanfarnir 20 ár og voru þeir tæp 9% árið 2017 og hafði þá fjölgað um 1,5% á fjórum árum.

Mynd 3. Hlutfall erlendra ríkisborgara á Austurlandi

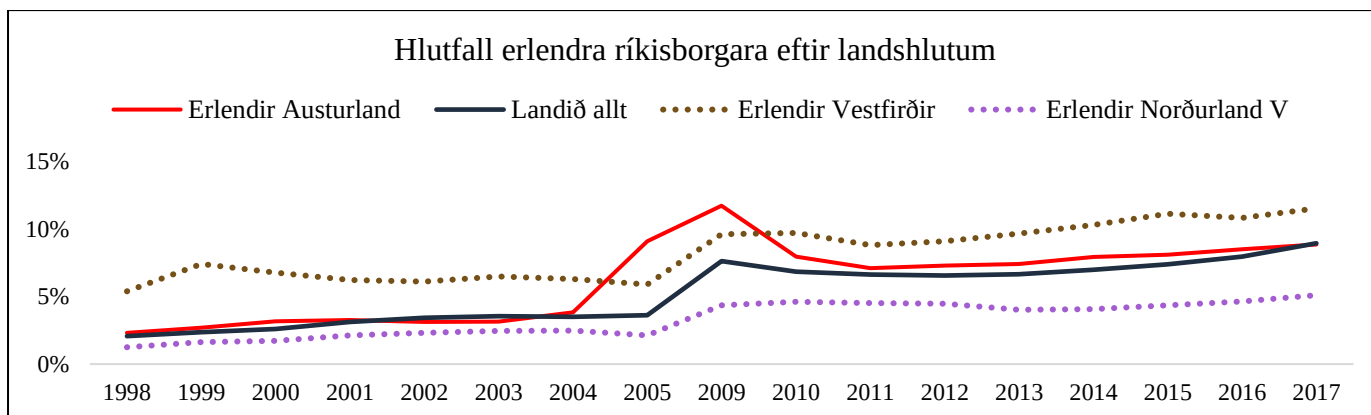

Mynd 2. Íbúasamsetning eftir uppruna og kyni

Erlendir karlar voru um 5% af íbúum Austurlands og erlendar konur um 4%. Karlarnir voru tæplega 120 fleiri en konurnar. Íslenskar konur voru 43% af

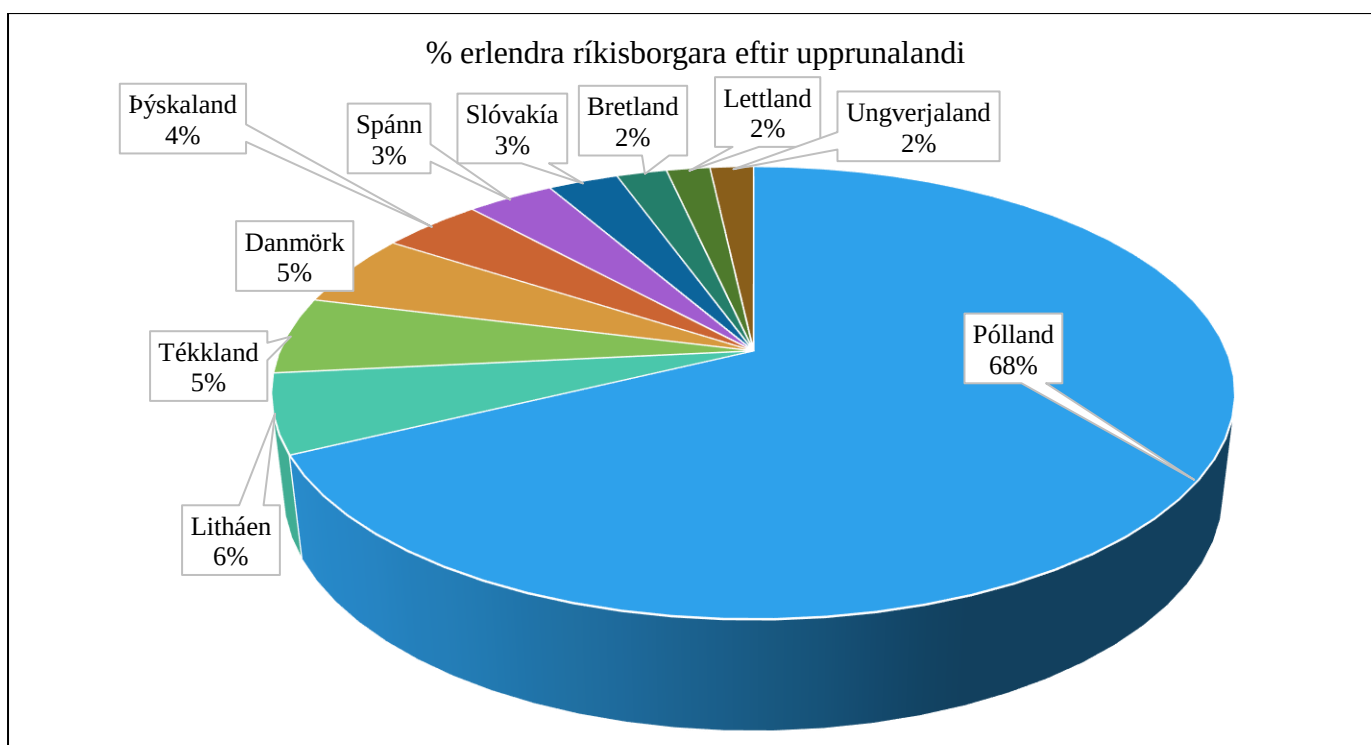
heildaríbúafjölda landshlutans. Kynjahlutföll eru fremur ójöfn á öllum þéttbýlisstöðum Austurlands en án tillits til uppruna eru konur 47% og karlar 53% íbúanna, þar munar u.þ.b. 600 manns. Í öllum landshlutum utan Höfuðborgarsvæðisins eru karlar fleiri en konur, en hvergi munar jafn miklu og á Austurlandi. Innan Austurlands eru kynjahlutföllin einna jöfnust á Fljótsdalshéraði og á það bæði við um íslenska og erlenda ríkisborgara.

Hlutfall erlendra ríkisborgara á landinu öllu er um 9% eins og á Austurlandi. Hæst er hlutfallið á Vestfirðum eða um 12% íbúa en lægst á Norðurlandi þar sem 5% íbúa eru erlendir ríkisborgarar.

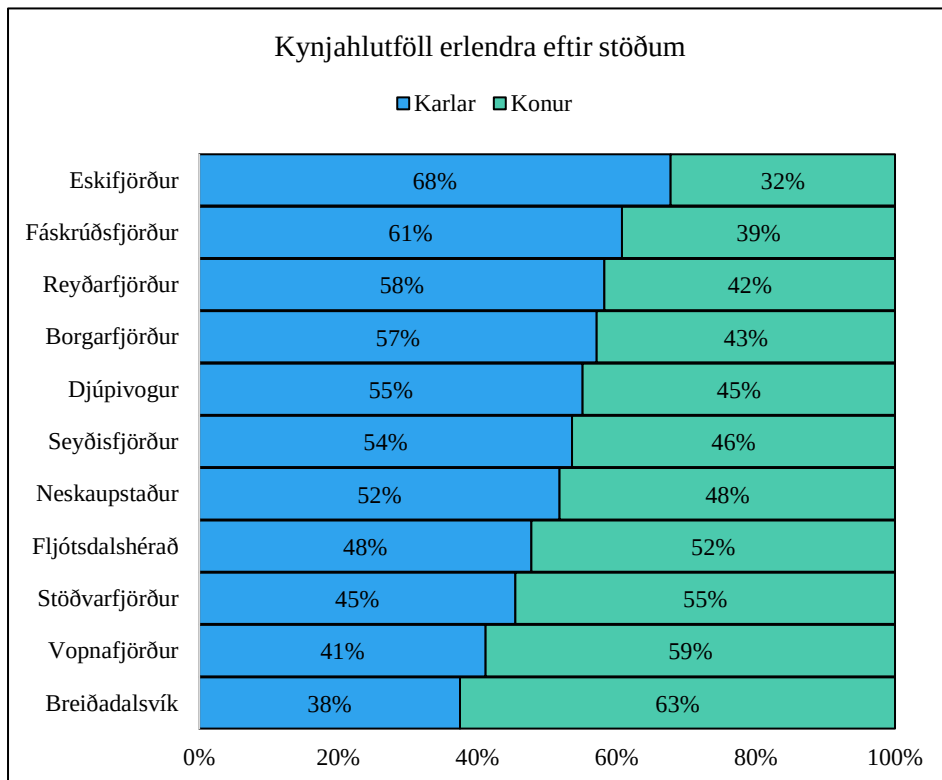

Mynd 4. Hlutfall erlendra ríkisborgara eftir landshlutum

Á árinu 2016 bjuggu á Austurlandi erlendir ríkisborgarar frá 48 löndum. Í þeim hópi eru Pólverjar langfjölmennastir, þeir eru um 550 á Austurlandi og tæp 59% íbúa af erlendum upprunnna. Frá 15 löndum var aðeins um einn einstakling að ræða, frá 14 löndum komu fimm eða færri og frá níu löndum komu sex til tíu einstaklingar. Á mynd 5 má sjá hlutfallsskiptingu 10 fjölmennustu þjóðirnar í hópi innflytjenda, samanlagt eru þær 87% af erlendum ríkisborgurum sem búa á Austurlandi..

Mynd 5. Hlutfall erlendra íbúa Austurlands eftir upprunalandi

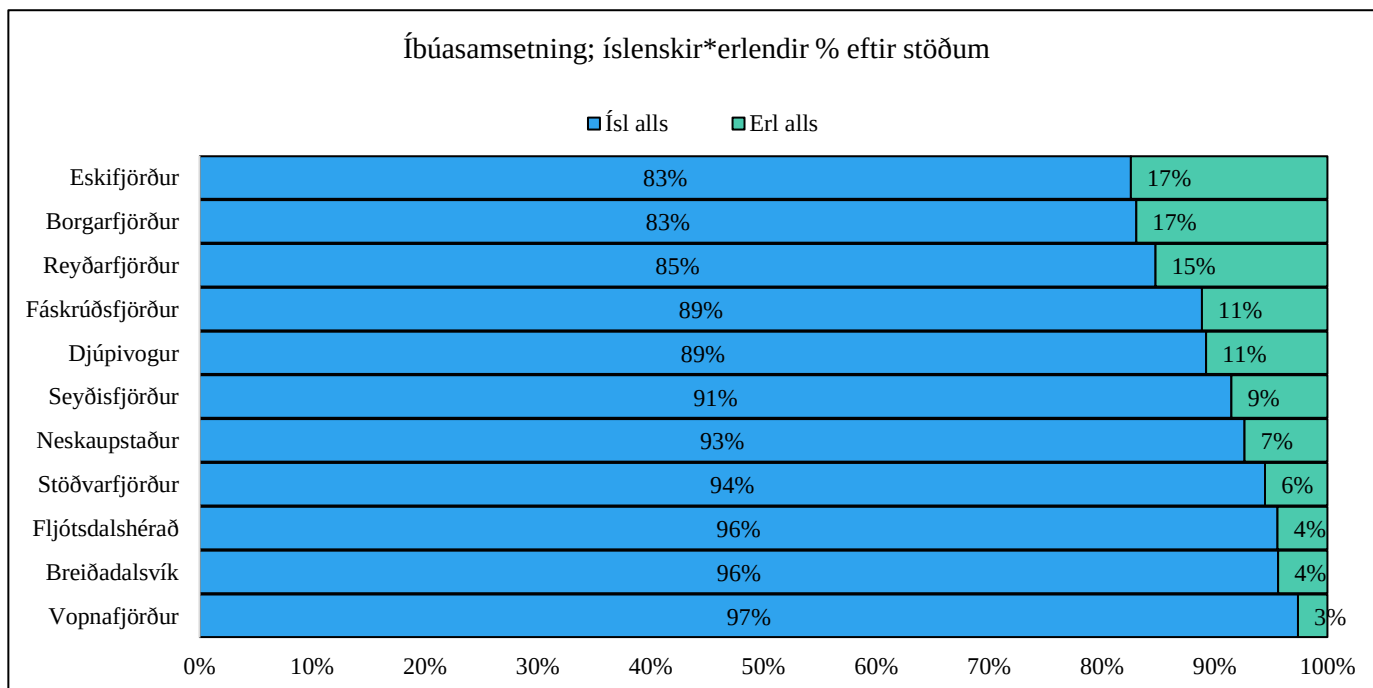
Mynd 6. Kynjahlutföll erlendra íbúa á Austurlandi eftir stöðum

íbúa. Hlutfallið er lægst á Vopnafirði, Breiðdalsvík og Fljótshálsa, þar eru íbúar af erlendum uppruna 3-4% af heildaríbúafjöldanum.

Karlar eru fleiri en konur í hópi erlendra ríkisborgara á flestum stöðum og er hlutfallið sums staðar mjög ójafnt. Á Eskifirði eru erlendir karlar tveir þriðju af íbúum af erlendum uppruna, öfugt hlutfall má svo sjá á Breiðdalsvík.

Líta þarf til íbúafjölda þegar hlutföll eru metin; á Eskifirði eru erlendu karlarnir 126 en erlendu konurnar 60, en á Breiðdalsvík eru erlendu konurnar tveimur fleiri en karlarnir.

Hlutfall erlendra ríkisborgara af íbúum staða innan Austurlands er mjög breytilegt. Á Eskifirði, Borgarfirði og Reyðarfirði eru erlendir ríkisborgarar 15-17%

Mynd 7. Hlutfall erlendra og íslenskra íbúa í þéttbýliskjörnum Austurlands

I. Hluti – Samfélagsþættir & umhverfi

Fyrri hluti rannsóknarverkefnisins sneri að samfélagslegum þáttum s.s. aðgengi að upplýsingum og móttökuáætlunum. Farið var yfir heimasíður sveitafélaga og stofnana á kerfisbundinn hátt. Þá var haft samband við sveitarfélög, stofnanir og félagasamtök til að kanna aðkomu þeirra að innflytjendamálum.

Heimasíður

Sveitarfélög

Heimasíður sveitarfélaga voru kvarðaðar til að meta aðgengi og innihald m.t.t. upplýsinga fyrir nýja íbúa og innflytjendur. Ekki var um að ræða ítarlega úttekt heldur athugað hvort upplýsingar varðandi sveitarfélagið, símanúmer, netföng, starfsemi og þjónustu væru aðgengilegar (1-3 stig). Einnig að upplýsingar væru á fleiri tungumálum en íslensku (1-2 stig) og augljóst hvar þær væru. Skoðað var hvort heimasíðurnar innihéldu tengla á stofnanir og upplýsingaveitur (1-2 stig) sem gætu gagnast innflytjendum s.s. RKÍ og Alþjóðahús.

Fljótsdalshérað - 10:

Birtir upplýsingar á íslensku, ensku og pólsku. Fréttir, íbúagátt og „Betra Fljótsdalshérað“ er þó eingöngu á íslensku. Á forsíðunni er sérflípi fyrir nýja íbúa á íslensku en upplýsingar þar má finna annars staðar á síðunni á hinum tungumálunum. Á síðunni eru upplýsingar um starf Rauða krossins en vantar tengil þar á bak við. *Aðgengi og ásynd síðunnar fékk hæstu einkunn, 3.*

Seyðisfjarðarkaupstaður - 6:

Síðan er á íslensku en með möguleika á að velja ensku, þar koma upp nokkrir tenglar með ensku heiti en efni á bak við allt á íslensku. Ekkert almennt um sveitarfélagið á ensku. Á síðunni er sérflípi fyrir nýja íbúa og gátlisti fyrir innflytjendur sem er þó eingöngu á íslensku. Á síðunni er tengill (á íslensku) á fjölmenningarsetur með upplýsingar um túlka og aðra þjónustu. *Síðan fékk 2 í einkunn fyrir aðgengileika og ásynd.*

Borgarfjarðarhreppur – 5:

Enska útgáfa síðunnar er frekar upplýsingasíða fyrir ferðamenn, enda er heimasíða Borgarfjarðarhrepps nokkuð sérstök að því leiti að einungis lítill hluti hennar er helgaður sveitarfélaginu en meirihluti ferðaþjónustu. Á síðunni er tengill á aðra síðu fyrir nýja íbúa og innflytjendur sem heitir „Að vera valkostur“ og er sú síða einnig á ensku. Á síðu hreppsins er ekki að finna tengil á Rauða krossinn, velferðarráðuneytið né Fjölmenningarsetur. *Síðan fær 2 í einkunn fyrir aðgengileika og ásynd almennt.*

Vopnafjarðarhreppur - 5:

Heimasíða Vopnafjarðar gefur upp ensku sem valmöguleika en þá kemur upp ferðaþjónustumiðuð síða en efst á henni, með smáu, ljósu lettri, má finna tengil með upplýsingum um sveitarfélagið. Þar undir er flípi sem kallast „Information for

immigrants“ með tenglum á velferðarráðuneytið og fjölmenningarsetur. *Síðan fær 2 í einkunn fyrir aðgengileika og ásynd almennt.*

Fjarðabyggð - 4:

Síðan er eingöngu á íslensku sem og íbúagáttin. Þó er rétt að taka fram að á henni er hnappur sem býður upp á að nota Google Translate til að þýða texta hennar yfir á ensku eða pólsku (þó ekki íbúagáttina) sú ráðstöfun er þó ekki heppileg þar sem afar margar villur leynast í þýðingum vélarinnar. Á henni er sérflípi á íslensku fyrir nýja íbúa, en þar er ekki tengill á opinbera aðila sem bjóða upp á þjónustu fyrir innflytjendur. *Vefurinn fær 2 í einkunn fyrir aðgengileika og ásynd.*

Breiðdalshreppur - 3:

Enski hluti síðunnar er einungis hugsaður sem upplýsingasíða fyrir ferðamenn. Á henni er ekki flípi fyrir nýja íbúa né innflytjendur eða tengill á þá opinberu aðila sem þjónusta innflytjendur. *Hún fær 2 í einkunn fyrir aðgengileika og ásynd.*

Djúpavogshreppur - 2:

Enski hluti síðunnar beinist að erlendum ferðamönnum, en hún er annars á íslensku. Þó kemur fyrir að einstaka fréttir og auglýsingar (t.d. starfsauglýsingar) eru einnig á ensku og pólsku. Á henni er ekki sérflípi fyrir innflytjendur eða nýja íbúa né tengill á Fjölmenningarsetur eða aðra aðila sem þjónusta innflytjendur. *Hún fær 1 í einkunn fyrir aðgengi og ásynd.*

Fljótsdalshreppur - 1:

Síðan er eingöngu á íslensku með lágmarksupplýsingum. *Hún fær 1 fyrir aðgengi og ásynd.*

Stofnanir

Farið var yfir heimasíður helstu stofnana, samtaka og fyrirtækja á Austurlandi sem tengjast innflytjendum með þjónustu sinni og vörum á einn eða annan hátt. Ekki var lagt mat á upplýsingar á síðunum heldur aðeins skoðað á hvaða tungumálum væri hægt að nálgast upplýsingar. Skoðaðar voru 21 heimasíða og á helmingi þeirra var hægt að nálgast upplýsingar á ensku og þremur á pólsku. Þessar upplýsingar voru oft mjög takmarkaðar.

Tafla 1. Heimasíður stofnana

	Íslenska	Enska	pólska
HSA ²	x	0,5	0,5
Menntaskólinn á Egilsstöðum	x		
Verkmenntaskóli Austurlands	x		
Hússtjórnarskólinn Hallormsstað	x		
Ríkisskattstjóri	x		
Vinnuálastofnun ³	x	x	
Áfangastaðurinn Austurland	x	x	
Þjóðskrá Íslands	x	x	
Austurfrétt	x		
Veðurstofan	x	x	
Vegagerðin	x	x	
Rauði krossinn	x	x	x
RARIK	x	x	
Hitaveita Egilsstaða og Fella	x		
Skólaskrifstofa Austurlands ⁴	x		
Austurbrú	x	x	
StarfA	x		
Virk	x	x	
AFL	x	x	x
Sýslumaðurinn á Austurlandi	x		
Lögreglustjórinn á Austurlandi	x		

Skólar

Engar heimasíður grunn- og leikskóla á Austurlandi voru með upplýsingar á öðrum tungumálum en íslensku þegar könnun fór fram haustið 2017. Að vísu var enskur fáni á síðum skólanna á Djúpavogi en á bak við þann fána var síða sem inniheldur upplýsingar fyrir ferðamenn miklu fremur en íbúa og tengdist ekki skólastarfinu.

² Á bak við mynd af hnetti má finna upplýsingar um opnunartíma á 4 tungumálum, uppl. á ensku um meðgöngu og pólskan orðalista yfir sjúkdóma og kvilla.

³ Sérflipi fyrir „foreign workers“ og vel þýtt yfir á ensku almennt.

⁴ Síðan á íslensku almennt, en hægt er að finna sum eyðublöð á ensku og pólsku, en þó undir íslenskum flipa.

Fyrirtæki

Valin voru fyrirtæki með starfsemi á Austurlandi sem líklegt er að innflytjendur starfi hjá eða sækja þjónustu eða vöru til. Þar á meðal voru fasteignasölur og stórfyrirtæki. Þrjú þeirra voru með upplýsingar á ensku, VHE, ja.is og Inni fasteignasala. Rétt er að taka fram að Fjarðaál er hýst undir enskri yfirsíðu fyrirtækisins á alþjóðavísu en upplýsingar um starfsemi á Austurlandi eru eingöngu á íslensku.

Tafla 2. Heimasíður fyrirtækja

Fyrirtæki	Íslenska	Enska	Pólska
Inni fasteignasala	x	x	nei
Domus fasteignasala	x	nei	nei
Lindin fasteignir	x	nei	nei
ja.is	x	x	nei
Fjarðaál	x	nei	nei
Launafl	x	nei	nei
Síldarvinnslan	x	nei	nei
VHE	x	x	nei
Loðnuvinnslan	x	nei	nei

Samantekt

Í fæstum tilfellum eru heimasíður sveitarfélaga, stofnana og fyrirtækja með starfsemi á Austurlandi hannaðar með þarfir þeirra sem ekki tala íslensku í huga. Áhugavert er að Fljótsdalshérað, með einna lægsta hlutfall erlendra íbúa á Austurlandi, er það sveitarfélag sem hefur lagt mesta vinnu í að þýða upplýsingar og hafa aðgengilegar. Í Fjarðabyggð, þar sem mikill fjöldi innflytjenda býr, er heimasíðan hins vegar ekki þýdd þó boðið sé upp á að nota *Google Translate* þýðingarvélina.

Enginn skóli á Austurlandi, leikskóli, grunnskóli eða framhaldsskóli, birtir upplýsingar á öðru tungumáli en íslensku á sínum heimasíðum.

AFL og Rauði krossinn voru einu aðilarnir með upplýsingum bæði á ensku og pólsku auk íslensku á sínum heimasíðum, en þó nokkrar aðilar voru með upplýsingar á ensku. Magn og innihald þeirra upplýsinga var misjafnt.

Áætlanir og stefna sveitarfélaga varðandi innflytjendur

Haft var samband við sveitarfélög á Austurlandi og þau spurð eftirfarandi spurninga:

- Er sveitarfélagið með sérstakt verkefni/prógramm í gangi til að bjóða nýja íbúa velkomna?
 - Ef já, er því beint að innflytjendum af erlendu bergi brotnum?
- Ber sérstakur starfsmaður ábyrgð á þessum málaflokki?
 - Ef prógramm er í gangi - hver hefur reynslan verið?
 - Ávinningur?
 - Gallar?
- Hverjir komu að stefnumótun um þessi mál?
- Er sveitarfélagið með stefnu varðandi innflytjendur?
- Samstarfsaðilar - RKÍ, fyrirtæki, aðrar opinberar stofnanir?

Haft var samband við flesta símleiðis en tveir svöruðu spurningum í tölvupósti. Ekkert sveitarfélaganna fylgir sérstakri aðgerðaáætlun í þessum málaflokki að fullu þó að nokkur þeirra hafi á einhverjum tímapunkti gert það. Ekkert þeirra er með sérstaka stefnu er tekur til þessara mála en eitt sveitarfélag nefndi stefnu SSA í málefnum innflytjenda frá 2007⁵. Þó var í langflestum tilfellum einhver vinna í gangi við að bjóða fólki velkomið. Fólki fékk afhentar upplýsingar ef það kom á skrifstofur sveitarfélagsins eða því bent á hvar þær væri að finna. Sum sveitarfélaganna reyndu að passa að hafa upplýsingar aðgengilegar á öðrum tungumálum en íslensku þar sem því var við komið og bent var á að skólar sveitarfélaganna, grunn- og leikskólar, hefðu alla jafna vissa stefnu og aðgerðaáætlun sem farið væri eftir þegar börn af erlendu bergi brotnu kæmu inn í skólaskóla. (Þegar haft var samband við skólana kom í ljós að það var sjaldnast raunin.) Ekki var spurt í öllum tilfellum hvort fólki teldi þörf á að marka þessum málaflokki skýrari stefnu en það sjónarmið kom þó oft upp í samtölum. Hér á eftir er samantekt úr svörum starfsmanna sveitarfélaganna við spurningunum sem taldar eru upp hér að ofan.

Fljótsdalshérað (Stefán Bragason, skrifstofu- og starfsmannastjóri):

Fljótsdalshérað er með verkefni sem hefur samt aldrei verið fylgt nógu vel eftir. Útbúið var upplýsingablað á ensku og pólsku þar sem helstu upplýsingar koma fram um sveitarfélagið. Reynt er að afhenda fólki það þegar það kemur á bæjarskrifstofuna og líka vísað á það á heimasíðunni. Þegar framkvæmdir voru í gangi við Kárahnjúkavirkjun og álverið var sett upp tölvuaðstaða á bókasafninu. Á skrifstofu sveitarfélagsins er pólskumælandi starfsmaður með góða innsýn í samfélagið. Hún hefur verið í hlutastarfi sem tengiliður sveitarfélagsins við pólska samfélagið, bæði með félagsþjónustu og skólunum, fyrst og fremst við túlkun. Hugmyndir eru uppi um að hún geti útbúið og haldið betur utan um kynningarefni fyrir þennan hóp. Varðandi reynslu þá er ekki komin mikil reynsla á dreifingu upplýsinga en vonað að það gagnist. Almenn ánægja er með fyrrnefndan starfsmann og góð reynsla af hennar þjónustu. SSA gaf út stefnu um málefni innflytjenda árið 2007 og henni er fylgt hjá sveitarfélaginu. Síðustu ár hefur ekki verið samstarf við aðra

opinbera aðila varðandi innflytjendamál. Árin 2004-2010 var meira og virkara samstarf við Rauða krossinn og aðra, spurning hvort að minni þörf sé á því nú í dag.

Seyðisfjarðarkaupstaður (Eva Björk Jónudóttir, þjónustufulltrúi):

Sveitarfélagið hefur ekki stefnu varðandi innflytjendur en bendir á að það sé til stefna í skóla og leikskóla. Ekkert formlegt samstarf er við aðra um „nýja íbúa“ nema ef um félagslegan eða annars konar vanda er að ræða. Búið var til verkefni til að bjóða nýja íbúa velkomna en það er ekki virkt. Áður var farið í heimsókn til nýrra íbúa í bænum með upplýsingahefti og 10 sundmiða til að bjóða þá velkomna. Í ljós kom að erfitt var að hafa yfirlit yfir nýja íbúa og var þessu hætt. Eva upplifði að fólki væri ánægt með að fá heftið og fannst gott að bankað væri upp á, upplifði sig velkomið. Hún fór samt aldrei á erlent heimili, hugsanlega annar aðilinn af erlendu bergi brotnu. Í dag reynir hún að „grípa“ fólki þegar það kemur á bæjarskrifstofuna til að breyta lögheimili sínu. Upplýsingar eru aðgengilegar á heimasíðu kaupstaðarinnar

⁵https://www.stjornarradid.is/media/velferdarraduneyti-media/media/acrobat-skjol/Svona_gerum_vid_-_skyrsla_um_innflytjendamal.pdf

undir flípanum „Nýir íbúar“ og þar er bent á þjónustufulltrúa sem tengilið. Á síðunni eru upplýsingar fyrir útlendinga en tenglar vísa á íslenskar síður. Reynt er samt að hafa efnið eins myndrænt og hægt er (mynd af sundlaug t.d.) þar sem ekki var sett fjármagn í þýðingu.

Borgarfjarðarhreppur (Jón Þórðarson, sveitarstjóri):

Ekki er til mörkuð stefna eða skipulagt prógramm í gangi en fólk er boðið velkomið og reynt að útvega því húsnæði og húsbúnað eftir atvikum. Boðið hefur verið upp á íslenskunámskeið eftir þörfum. Börn af erlendu bergi brotnu fá sérúrræði er þau hefja skólagöngu í hreppnum.

Vopnafjarðarhreppur (Ólafur Áki Ragnarsson, sveitarstjóri):

Á Vopnafirði er ekki neitt verkefni né stefna varðandi nýja íbúa eða innflytjendur. Viðmælandi taldi vissulega vera þörf á því til að upplýsa hinn almenna borgara um það hvert hann á að leita og góð hugmynd væri að hafa kynningarfund einu sinni til tvisvar á ári, bæði á íslensku og öðru tungumáli.

Breiðdalshreppur (Sif Hauksdóttir, verkefnastjóri):

Engin stefna eða prógramm er í gangi varðandi nýja íbúa eða innflytjendur nema þegar nýir nemendur og starfsfólk innan skólans er boðið velkomið. Enginn sérstakur starfsmaður ber

ábyrgð á málaflokknum en sveitarstjórnin væri ábyrg ef til þess kæmi.

Fjarðabyggð (Helga Elísabet Beck, félagsmálastjóri):

Ekki er sérstakt prógramm í gangi. Sviðstjórar fjölskyldusviðs bera ábyrgð á málefnum innflytjenda. Það var prógramm í gangi varðandi móttöku flóttafjölskyldu sem kom til Fjarðarbyggðar. Þar kom í ljós að ábyrgð samstarfsaðila var óljós og mikið álag fylgdi þessu á fjölskyldusviði en þau lærðu af reynslunni og eru betur í stakk búin til að taka á móti fleiri fjölskyldum. Þar var farið eftir stefnumótun velferðarráðuneytis og viljayfirlýsingu bæjarstjórnar og hefur sveitarfélagið lýst sig tilbúið til að taka á móti kvótaflóttamönnum. Í tengslum við móttöku flóttamanna hefur sveitarfélagið átt í samstarfi við RKÍ, velferðarráðuneyti og Austurbrú.

Djúpavogshreppur (Gauti Jóhannesson, sveitarstjóri):

Ekki er til staðar sérstakt prógramm né stefna varðandi nýja íbúa/innflytjendur á Djúpavogi. Fyrir nokkrum árum starfaði þar íbúaráð sem hafði m.a. það hlutverk að bjóða aðflutta velkomna en það lagðist af. Reynt hefur verið að hafa mikilvægar tilkynningar frá sveitarfélaginu á pólsku þegar svo ber undir.

Skólar

Haft var samband við alla skóla á svæðinu á öllum skólastigum og spurt um vinnulag og aðkomu að málefnum innflytjenda. Ólík svör bárust eftir stærð skóla og skólastigi. Ekki bárust svör frá öllum en þau svör sem bárust voru ekki ólík þegar þau voru tekin saman eftir skólastigum.

Leikskólar

Í leikskólum á Austurlandi var hvergi um móttökuáætlanir eða sérstök prógrömm að ræða fyrir innflytjendabörn. Leikskólastjórar og/eða deildarstjórar voru ábyrgir fyrir móttöku barnanna en nokkuð var um að ef tungumálhindranir væru til staðar, þá kæmu til skjalanna starfsmenn úr hópinn flytjenda sem aðstoðuðu við upplýsingaflæði milli heimilis og skóla. Ef hins vegar væri um formlega fundi að ræða s.s. vegna greiningarmála eða sérkennslu, var tülkaþjónusta aðkeypt. Í leikskólum á Austurlandi virtist almennt ekki vera hugað sérstaklega að móðurmálkennslu eða tví/fjöltyngi barna af erlendum uppruna. Nokkrir leikskólastjórar nefndu að það væri eitt af því sem mætti skoða betur. Tilviljun hefur ráðið því að stundum eru erlendir starfsmenn af sama þjóðerni og börnin og þannig auðvelda eða styðja við samskipti á móðurmáli. Í sumum skólum er TMT (Tákn með tali) notað sem

boðskiptaleið þegar börn eru lítið sem ekkert talandi á íslensku.

Grunnskólar

Börn af erlendum uppruna á grunnskólaaldri mæta almennt ekki sérstöku, fastmótuðu móttökuferli, þó eru einstaka skólar með ákveðið ferli sem þeir fylgja. Oftast nær er umsjónarkennari þeirra tengiliður og ábyrgðarmaður en það kemur fyrir að stuðningsfulltrúi sé einnig virkjaður í þessu ferli ef barnið er t.d. í lengdri viðveru. Skólarnir nefna að bæði séu kostir og gallar við það að hafa ekki fastmótað ferli, einfaldara er að mæta einstaklingnum en á móti sé kannski verið að finna upp hjólið í hvert skipti, sérstaklega ef skólarnir eru litlir og erlendir nemendur ekki margir. Í grunnskólum er almennt ekki stutt við móðurmálkennslu eða tví/fjöltyngi barna. Upplýsingaflæði heimilis og skóla fer fram gegnum Mentor, tölvupósta og samskipti við kennara og er yfirleitt ekki sérstaklega hugað að tungumálaumhverfi innflytjenda. Í

öllum tilvikum og öllum skólum sem svöruðu var hins vegar boðið uppá tülkaþjónustu þegar kallaðir voru saman fundir vegna barna s.s. vegna greiningarmála en jafnvel einnig vegna almennra foreldravíðtala.

Framhaldsskólar

Bæði Menntaskólinn á Egilsstöðum og Verkmenntaskóli Austurlands hafa móttökuáætlanir fyrir innflytjendur. Þar er um að ræða ákveðið ferli sem sett er af stað þegar nemandi af erlendi bergi brotnu er skráður til náms og einnig út frá skilafundum við grunnskólanna. Í ME er sérstaklega hugað

að tungumálafærni og ákveðinn starfsmaður ábyrgur fyrir því að meta hvort nemandi af erlendum uppruna skuli taka íslensku fyrir útlendinga eða almenna íslensku á framhaldsskólastigi. Enn fremur er sérstaklega reynt að styðja við tví/fjöltýngda nemendur hvað varðar hugtakaskilning sem oft reynir mikið á þegar komið er á framhaldsskólastig. Þá kemur einnig fram hve mikilvægt er að nemendur hafi leikni í móðurmáli sínu til jafns við íslensku og eru þeir hvattir til að taka stöðupróf og fjarnám í því en ekki er boðið uppá slíkt á Austurlandi.

Stofnanir og félagasamtök

Haft var samband við eftirtaldir stofnanir og félagasamtök á Austurlandi og spurt út í vinnulag og aðkomu þeirra að málefnum innflytjenda. Hér eru vissulega ólíkir aðilar sem hafa mismunandi hlutverki að gegna en þeir voru valdir þar sem að það var mat rannsakenda að þeir hefðu mikla tengingu og samskipti almennt við austfirski innflytjendur.

Rauði krossinn, Austurlandi – Björn Ármann Ólafsson

Aðstoðar flóttamenn, bæði kvótaflóttamenn og flóttamenn sem koma af öðrum ástæðum. Á Austurlandi eru nú 4 fjölskyldur í Fjarðabyggð sem njóta aðstoðar frá sjálfböðaliðum. Deildirnar eru með einhver félagsmál á sínum snærum líka.

Vinnumálastofnun – Stefán Hauksson

Ekkert sérstakt prógramm – er í gangi en innflytjendur leita til VMST, oft eftir að atvinnurekandi bendir þeim á að koma. Hlutverk VMST er að greina stöðu varðandi tungumálakunnáttu og greiða fyrir íslenskunámskeið. Þau skoða líka vinnusöguna og hvort að fólk hafi orðið fyrir fordómum, sem kemur fyrir. Flestir innflytjendur eru frá ESB löndum og mega því fara að vinna. Erfiðara er með aðra og langur biðtími eftir atvinnuleyfi.

Þjóðkirkjan, Austurlandi – Þorgeir Arason, prestur

Ekkert formlegt prógramm er í gangi. Eitthvað er um að innflytjendur taki þátt í starfi kirkjunnar. Við byggingu álversins var mikið samstarf milli kirkjunnar og álversins/Bechtel (enskumælandi messur) sem lognaðist út af fljótlega eftir gangsetningu álversins. Að mati viðmælanda hefur ekki verið kallað neitt sérstaklega eftir markvissu prógrammi.

Kapólska kirkjan, Austurlandi – Pétur Kovácik, prestur

Fólk kapólskrar trúar er í minnihluta á Íslandi. Um 90% þeirra sem eru í söfnuðum fyrir austan eru af erlendu bergi brotnir, þar af 80% Pólverjar. Er því í daglegum samskiptum við

innflytjendur en ekki neitt sérstakt prógramm handa þeim, heldur almennt safnaðar- og kirkjustarf.

AFL – Hjördís Þóra Sigurþórsdóttir, formaður

AFL er ekki með prógramm sérstaklega miðað að innflytjendum en reynir að nálgast vinnustaðina sem heild. Starfsmennasjóðir styrkja erlenda félagsmenn til íslenskunáms. Árstíðasveifla er mikil, en mikill fjöldi útlendinga vinnur hér yfir sumarmánuðina í ferðaþjónustu, en stoppar stutt við. Þarfir þeirra eru að sumu leyti aðrar en þeirra sem setjast hér að til lengri tíma. Þau hitta innflytjendur annars vegar á vinnustöðum og svo þegar þeir koma á skrifstofuna. Pólskumælandi starfsmaður AFLs sinnir þessum hópi. Hjördís telur ekki að til staðar sé þörf sem þau ekki mæta. Í þeirra starfi er lögð áhersla á að fólk komist inn í samfélagið, gerist þátttakandi og læri tungumálið.

Heilbrigðisstofnun Austurlands – Emil Sigurjónsson, mannauðsstjóri

HSA tengist fólki af erlendu bergi brotnu annars vegar sem vinnustaður með fjölda erlendra starfsmanna og hins vegar þegar fólk leitar til stofnunarinnar eftir þjónustu. Þar hefur fjölgun erlendra ferðamanna einnig mikið að segja. HSA nýtir mikið tülkaþjónustu Alþjóðaseturs þegar upp koma tungumálaörðugleikar. Þegar kemur að starfsmannahaldi þá er mikil áhersla lögð á íslenskukunnáttu og stofnunin skyldar erlenda starfsmenn sína til að fara á íslenskunámskeið, sérstaklega þá sem eru í samskiptum við skjólstaðinga.

Austurbrú – íslenskukennsla – Jóney Jónsdóttir

Austurbrú býður upp á og heldur utan um íslenskunámskeið fyrir útlendinga. Sendar eru auglýsingar til fyrirtækja og stofnana á þeim stöðum þar sem boðið er upp á námskeið, auglýst á heimasíðu og Facebook en „maður þekkir mann“ leiðin nýtist líka vel til að benda fólki á námskeiðin. Að mati kennara er almennt góð reynsla af námskeiðum og nemendur jákvæðir. Helstu vandamál eru breitt bil milli nemenda getulega séð. Alla jafna eru námskeiðin vel sótt. Samantekt þeir aðilar sem rætt var við hafa allir töluverð samskipti við innflytjendur, enda valdir af þeim sökum. Erfitt er að greina línur í styrkleikum eða veikleikum þar sem aðkoma þeirra, þarfir og hlutverk er mjög mismunandi. Þó má benda á að íslenskukunnátta er oft nefnd og mikilvægi hennar. Almennt er ekki um sérstakar aðgerðaáætlanir að ræða eða sérstaka stefnumörkun en öll hafa það

markmið að taka vel á móti erlendum íbúum en misjafnt er hvort einhver er ábyrgur sérstaklega fyrir þessum málaflokki og á það jafnt við um sveitarfélög sem stofnanir. Í skólunum er sjaldnast um stefnu að ræða og í leikskólum ber skólastjóri eða deildarstjóri almennt ábyrgð á móttöku og aðlögun innflytjendabarna. Í grunnskólum er heldur yfirleitt ekki ákveðið ferli eða stefna varðandi innflytjendabörn þó sumir skólar hafi komið sér upp ákveðnu vinnulagi. Ekki er hugað sérstaklega að móðurmálsstuðningi. Í framhaldsskólunum er almennt reynt að styðja sérstaklega við nemendur af erlendum uppruna og er til sérstök móttökuáætlun og vinnulag um það í ME og VA

II. Hluti – Viðhorf & staða

Gerð var spurningakönnun á þremur tungumálum; íslensku, ensku og pólsku og var hún send út sem rafrænn hlekkur í tölvupósti á heimasíður sveitarfélaga og á námshópa í íslensku fyrir útlendinga. Einnig var hringt í hóp innflytjenda. Könnunin fór fram frá miðjum október til nóvemberloka 2017.

Spurt var um bakgrunnsupplýsingar, spurningar um aðlögun og viðhorf til samfélagsins, upplifun af menningarmun og þátttöku í félagsstarfi utan vinnu, einnig voru þau sem sögðust eiga börn í skóla spurð um reynslu af skólakerfinu.

Yfirlit; flokkar spurninga

Spurningar um **bakgrunn** og stöðu

- Kyn
- Aldur
- Fjölskyldustaða
- Íslenskukunnátta - Hér er miðað lauslega við Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). (Sjálfsmat)
- Menntun
- Hefurðu fengið menntun þína frá heimalandi þínu metna á Íslandi?
- Staða á vinnumarkaði
- Lítur þú á þig sem Íslending?
- Ertu íslenskur ríkisborgari?
- Hvaðan ertu?
- Hvar býrð þú?
- Hve lengi búið á Íslandi?
- Hve lengi búið á Austurlandi?
- Hve lengi ætlar þú að búa á Íslandi?
- Hve lengi ætlar þú að búa á Austurlandi?
- Kosningaþátttaka

Spurningar um **aðlögun og viðhorf til samfélagsins**

- Aðgengi að upplýsingum og þjónustu hjá sveitarfélögum/opinberum stofnunum á Austurlandi
- Innflytjendur á Austurlandi mæta jákvæðu viðmóti íbúa
- Innflytjendur á Austurlandi aðlagast almennt samfélaginu vel
- Innflytjendur á Austurlandi eiga íslenska vini
- Innflytjendur á Austurlandi eru hvattir til að taka þátt í samfélaginu
- Innflytjendur á Austurlandi vilja almennt taka þátt í samfélaginu
- Innflytjendur á Austurlandi lesa Dagskrána (og aðra svæðisbundna miðla)
- Tekið er tillit til tungumálakunnáttu innflytjenda á Austurlandi við birtingu auglýsinga/svæðisfrétta
- Innflytjendur á Austurlandi fá almennt fræðslu um réttindi sín og skyldur á vinnumarkaði
- Sveitarfélög á Austurlandi taka með skipulögðum hætti á móti innflytjendum
- Innflytjendur á Austurlandi hafa tækifæri til að nýta fyrri reynslu sína, þekkingu og menntun
- Innflytjendum á Austurlandi bjóðast sömu tækifæri og öðrum íbúum landshlutans
- Innflytjendum og börnum þeirra mæta almennt jákvæð viðhorf til tvítyngis
- Innflytjendur og börn þeirra fá almennt aðstoð til að viðhalda móðurmáli sínu

Spurningar um **menningarmun**; svarmöguleikar voru á skalanum 1-4 (mjög ósammála-mjög sammála)

- *Siðir og venjur á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast*
- *Trúarviðhorf og -iðkun Íslendinga eru lík því sem ég á að venjast*
- *Viðhorf til kynhlutverka á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast*
- *Viðhorf til stéttaskiptingar á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast*
- *Viðhorf til fjölmennings á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast*
- *Viðhorf til barnauppeldis á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast*
- *Vinnustaðamenning á Íslandi er lík því sem ég á að venjast*
- *Viðhorf til menntunar á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast*

Spurningar um **þátttöku í félagslífi** utan vinnu (einnig var opinn möguleiki)

- *Foreldrastarf*
- *Björgunarsveit*
- *Menningarstarf*
- *Íþróttastarf*
- *Menningarviðburðir*
- *Alþjóða klúbbar*
- *Kirkja og trú*
- *Innflytjendasamtök*
- *RKÍ sjálfboðar*
- *Pólitík*
- *Stjórnnum Klúbba*

Spurningar til svarenda sem **eiga börn í skóla** eða hafa verið með börn í skóla nýlega.

- *Móttaka barna á leikskólastigi*
- *Stuðningur við börn innflytjenda á leikskólastigi*
- *Upplýsingar og samskipti milli heimilis og skóla er varða börn á leikskólastigi*
- *Stuðningur við móðurmálskennslu á leikskólastigi*
- *Móttaka barna á grunnskólastigi*
- *Stuðningur við börn innflytjenda á grunnskólastigi*
- *Upplýsingar og samskipti milli heimilis og skóla er varða börn á grunnskólastigi*
- *Stuðningur við móðurmálskennslu á grunnskólastigi*
- *Móttaka barna á framhaldsskólastigi*
- *Stuðningur við börn innflytjenda á framhaldsskólastigi*
- *Upplýsingar og samskipti milli heimilis og skóla er varða börn á framhaldsskólastigi*
- *Stuðningur við móðurmálskennslu á framhaldsskólastigi*

Gagnasöfnun og úrvinnsla

Veftenglar á þremur tungumálum, markpóstar og úthringingar skiluðu 250 svörum. Upplýsingar um markhópin voru fengnar frá Ferli ehf sem sinnir úrvinnslu fyrir Þjóðskrá. Óskað var eftir öllu þýði erlendra ríkisborgara 18 ára og eldri með lögheimili á Austurlandi. Það voru um 700 einstaklingar sem tilheyrðu þessum hópi. Stór hluti hópsins var ekki með skráð símanúmer og náðist því ekki til hans þannig. Ef miðað er við að fullorðnir (18 ára og eldri) innflytjendur séu um 750 er svarhlutfallið ásættanlegt.

Svörin voru flutt í SPSS og unnin þar og í Excel.

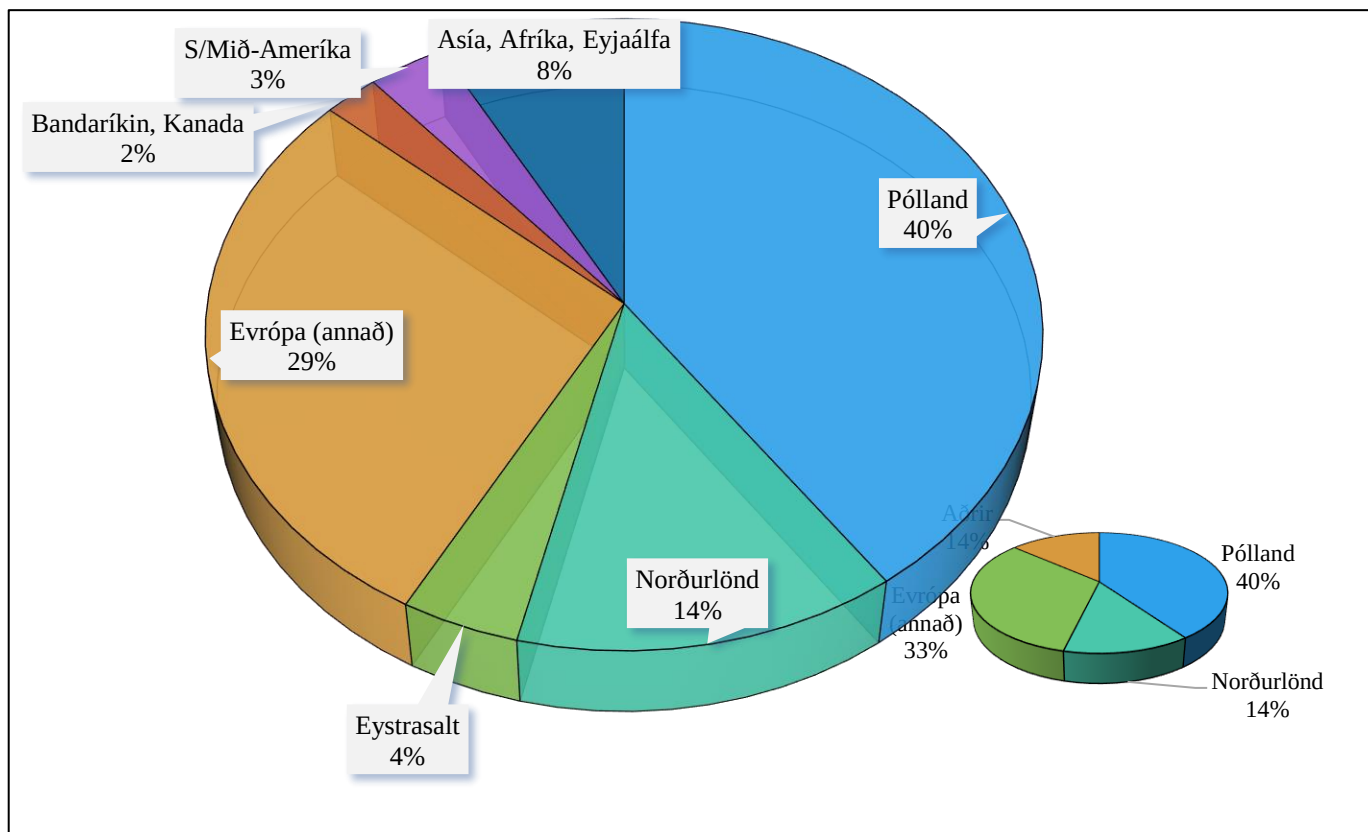
Niðurstöður

Svarendur voru alls 250 en 218 svör voru að meðaltali gild og nothæf í úrvinnslu. Niðurstöður eru settar fram eftir þeim fimm flokkum sem spurt var um; bakgrunnur, aðlögun og viðhorf til samfélagsins, upplifun af menningarmun, þátttaka í félagsstarfi og reynsla af skólakerfinu.

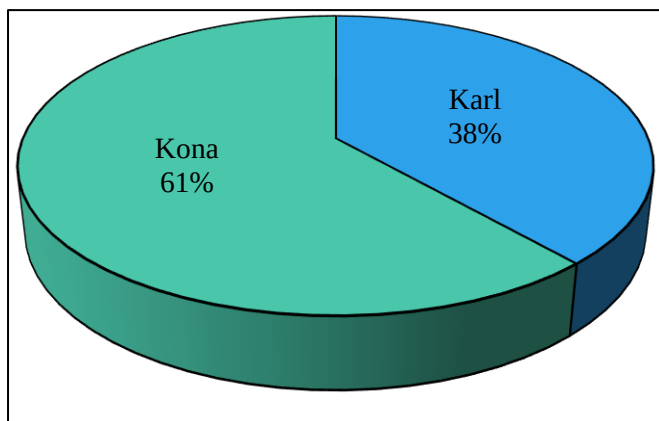
Bakgrunnur

Upplýsingar um bakgrunn sneru auk almennra bakgrunnsbreyta; kyns, aldurs, menntunar, atvinnustöðu og búsetu, að ítarlegri upplýsingum s.s. um búsetulengd á Íslandi, á Austurlandi og hversu lengi svarendur sæju fyrir sér að búa áfram á Íslandi eða Austurlandi. Spurt var um fjölskyldustöðu meðal annars út frá því hvort viðkomandi væri í sambúð með Íslendingi og hvort börn væru á heimilinu. Þátttakendur voru spurðir hvort þeir hefðu fengið menntun sína frá heimalandinu metna hér á landi. Að auki var spurt um kosningaþátttöku, íslenskan ríkisborgararétt, íslenskukunnáttu og hvort svarendur litu á sig sem Íslendinga.

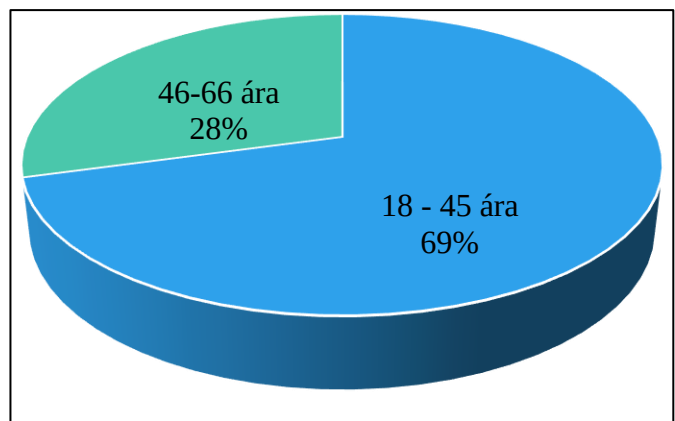
Út frá þeim upplýsingum sem fyrir lágu um samsetningu íbúa út frá uppruna var boðið uppá sjö svarmöguleika. Pólverjar voru fjölmennastir í hópi svarenda, þar á eftir aðrir Evrópubúar en Pólverjar og Norðurlandabúar eða Eystrasaltsfólk. Svarhlutfall endurspeglar ekki að öllu leyti veruleikann en hærra hlutfall fólks frá Eystrasaltslöndum býr á Austurlandi en tók þátt í könnun. Pólverjar eru hlutfallslega fleiri í raun og veru en svarendahlutfall. Hópar voru sameinaðir til að einfalda úrvinnslu. Eystrasaltslöndin voru þá sameinuð Evrópu (annað) og önnur lönd utan Evrópu birt sem Bandaríkin/Kanada, S/Mið-Ameríku og Asíu, Afríku, Eyjaálfa sem eru birt saman. Eftir á kom í ljós að e.t.v. hefði Eyjaálfa betur verið sér þar sem enskukunnátta virðist skipta máli hvað varðar aðlögun og samfélag þar oft „vestrænna“ í háttum en það sem er í Asíu og Afríku.

Mynd 8. Uppruni svarenda

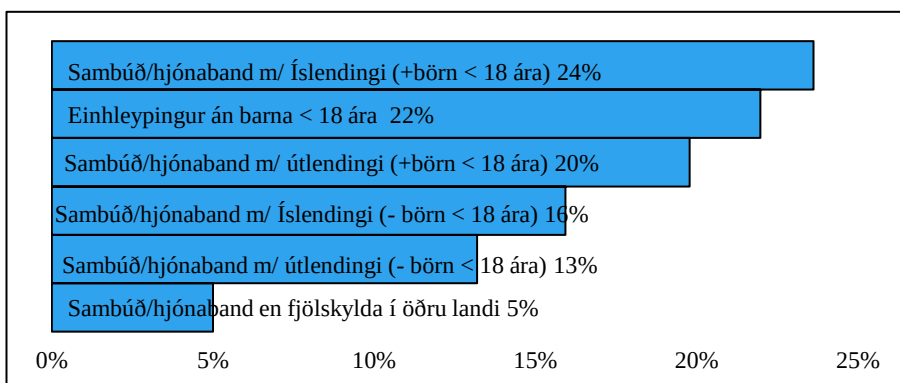

Mynd 10. Kynjaskipting svarenda

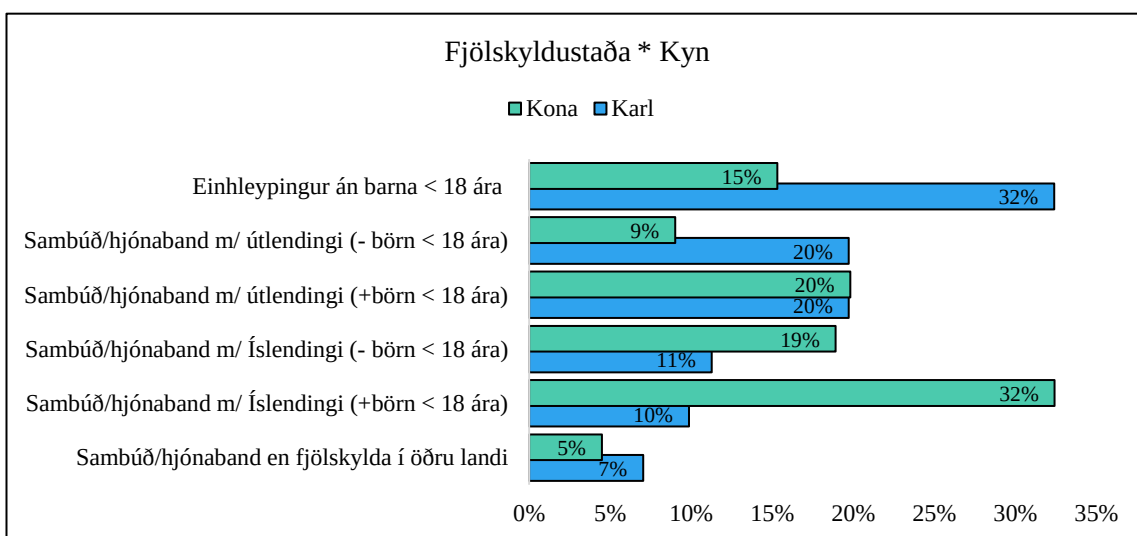
Mynd 9. Aldur svarenda

Konur voru rúm 60% og karlar tæp 40% svarenda, það endurspeglar ekki kynjahlutfall í hópi innflytjenda en er í takti við svörun kannana almennt þar sem konur virðast viljugri til svara en karlar. Aldursdreifing var þannig að rúmlega tveir þriðju voru á aldrinum 18-45 ára. Um 1% merktu við 67 ára og eldri og þar sem þeir voru svo fáir voru þeir sameinaðir þeim sem voru í aldursflokknum 46 ára og eldri.

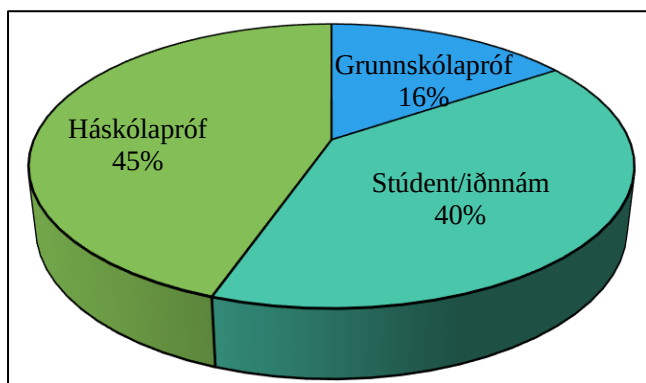
Mynd 12. Fjölskyldustaða * Kyn

Fjölskyldustaða var flokkuð annars vegar í einhleypa og sambýlisfólk svo hins vegar sambúð með Íslendingi eða sambúð með útlendingi. Báðir flokkar voru svo flokkaðir eftir því hvort börn voru á heimilinu eða ekki. Þrír hópar voru stærstir; einhleypir án barna, þeir sem voru í sambúð með Íslendingi og börnum á heimilinu og einstaklingar í sambúð með útlendingi og börnum á heimilinu.

Mynd 11. Fjölskyldustaða * Kyn, erlendra íbúa Austurlands

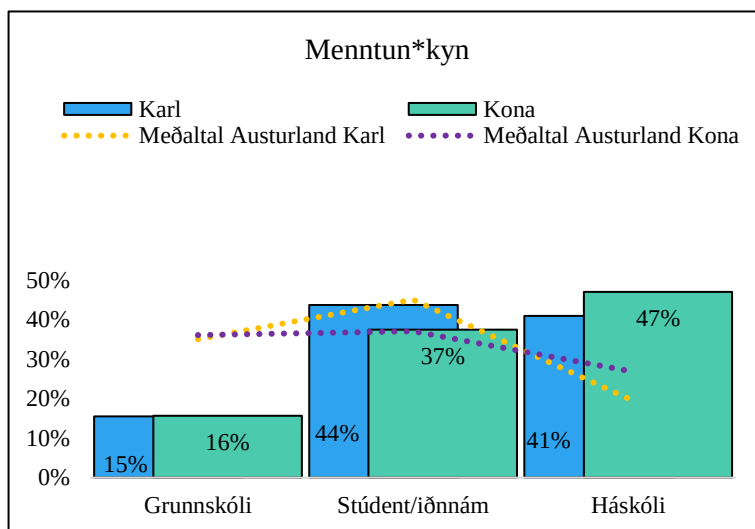
Fleiri karlar voru einhleypir en konur eða um þriðjungur karla. Jafnhátt hlutfall kvenna var í sambúð með Íslendingi og með börn á heimilinu, en það var jafnframt stærsti hópur kvennanna.

Mynd 13. Menntunarstaða svarenda

Skipting eftir skólastigum er sambærileg milli kynja í hópi svarenda og almennt á Austurlandi. Fleiri konur eru með háskólamenntun og fleiri karlar með nám á framhaldsskólastigi. Spurt var hvort viðkomandi hefði fengið menntun sína frá heimalandi metna á Íslandi og var það svo í langflestum tilvikum. Ekki var munur þar á eftir uppruna. En munur var milli skólastiga. Þeir sem höfðu lokið háskólaprófi fengu menntun sína oftast metna að fullu en þeir sem voru með nám á framhaldsskólastigi. Munur var á stöðu á vinnumarkaði eftir menntunarstöðu, háskólamenntaðir störfuðu oftast hjá hinu opinbera en sjaldnar í einkageiranum.

Menntunarstaða svarenda sýndi töluvert hærri menntunarstig meðal svarenda en er að meðaltali á svæðinu. Hlutfall háskólamenntaðra á Austurlandi var árið 2013 nokkuð lægra en landsmeðaltalið sem var þá yfir 30%; hlutfall kvenna með háskólamenntun á Austurlandi var 27% og hlutfall karla 20%. Svarendur í könnun voru flestir með nám á háskólastigi að baki (~45%) eða með nám á framhaldsskólastigi (~40%).

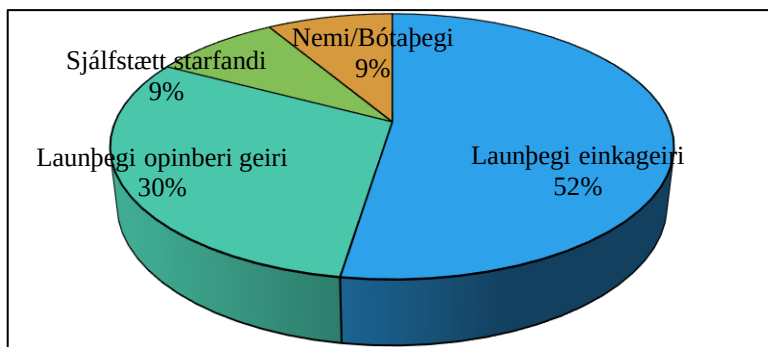
Mynd 14. Menntunarstaða svarenda eftir kynjum m.v. meðaltal á Austurlandi

Tafla 3. Hefur þú fengið menntun þína metna? (Eftir uppruna & menntunarstigi)

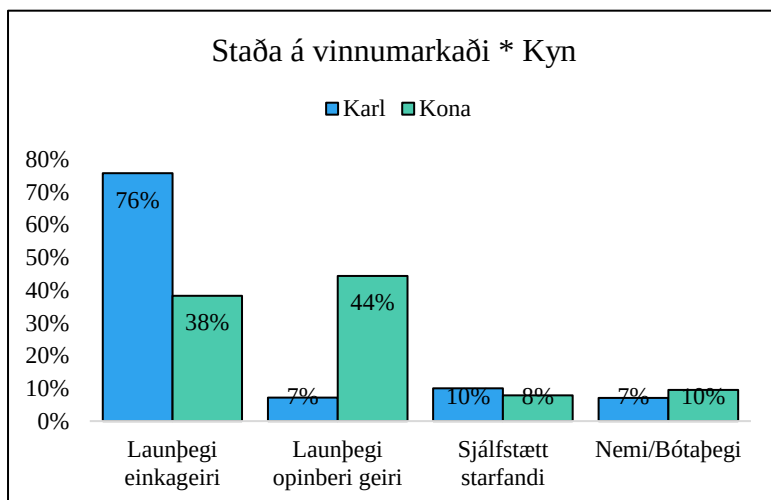
	Hvaðan kemur þú?				Menntunarstig			
	Pólland	Norðurlönd	Evrópa annað	Annars staðar	Grunnskóli	Stúdent/iðnnám	Háskóli	
Á ekki við	19%	5%	14%	24%	Á ekki við	8%	5%	3%
Að fullu	35%	52%	48%	24%	Að fullu	3%	14%	23%
Að hluta	15%		6%	24%	Að hluta	1%	5%	6%
Fékk synjun	1%				Fékk synjun			1%
Ekki athugað	28%	43%	32%	24%	Ekki athugað	3%	15%	12%
Er í vinnslu	1%			4%	Er í vinnslu		1%	

Tafla 4. Menntun eftir atvinnustöðu

	Grunnskóli	Stúdent/iðnnám	Háskóli
Launþegi einkageiri	69,0%	63,0%	37,3%
Launþegi opinber geiri	6,9%	30,1%	38,6%
Sjálfstætt starfandi	3,4%	2,7%	15,7%
Nemi/bótaþegi	20,7%	4,1%	8,4%

Mynd 15. Staða á vinnumarkaði

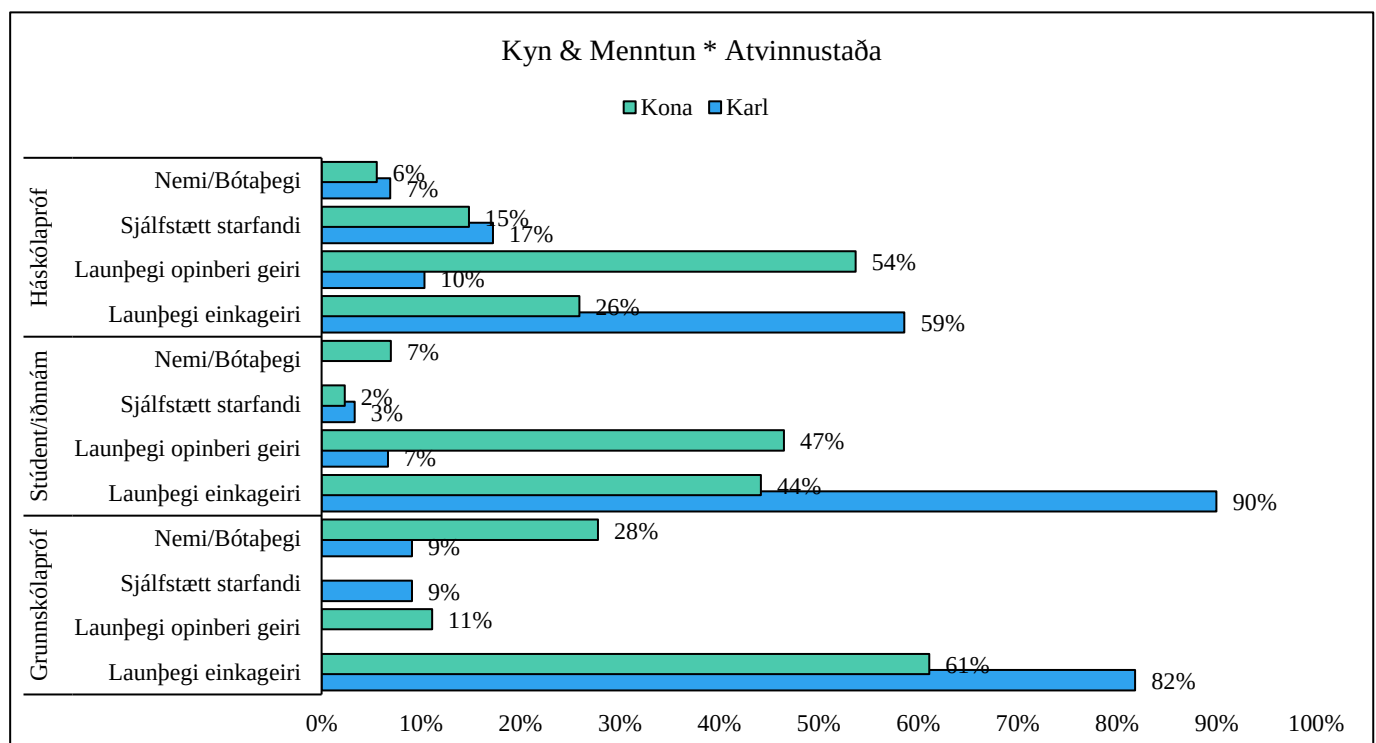
Mynd 17. Atvinnustaða svarenda eftir kynjum

Atvinnustöðu var skipt í fjóra flokka, en upphaflega voru bótaþegar og nemar aðgreindir. Nemar reyndust aðeins 2% svarenda og því sameinaðir bótaþegum í einn flokk. Um helmingur starfaði hjá einkafyrirtækjum og um þriðjungur í opinbera geiranum.

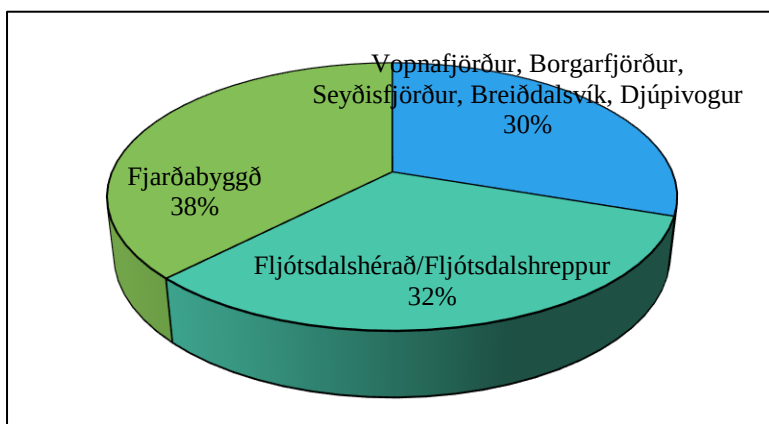
Staðan var ólík milli kvenna og karla en 76% karla voru launþegar einkafyrirtækja en um 38% kvenna. Aðeins fleiri konur unnu hjá hinu opinbera eða um 44% þeirra. Karlar eru almennt færri í hópi bótaþega.

Ef atvinnustaða er greind eftir menntun og kyni kemur í ljós að karlar með háskólapróf starfa í yfir helmingi tilvika í einkageiranum en konur með háskólapróf í opinbera geiranum. Karlar með próf á framhaldsskólastigi starfa í 90% tilvika hjá einkafyrirtækjum en konur með próf á framhaldsskólastigi vinna til jafns hjá opinberum og einkafyrirtækjum. Í þeim hópi sem er með grunnskólapróf eru 82% karla launþegar einkafyrirtækja og 61% kvenna. Enginn karl úr þessum hópi starfar í opinbera

geiranum. Af konum með grunnskólapróf eru 28% bótaþegar.

Mynd 16. Kyn & menntun* atvinnustaða

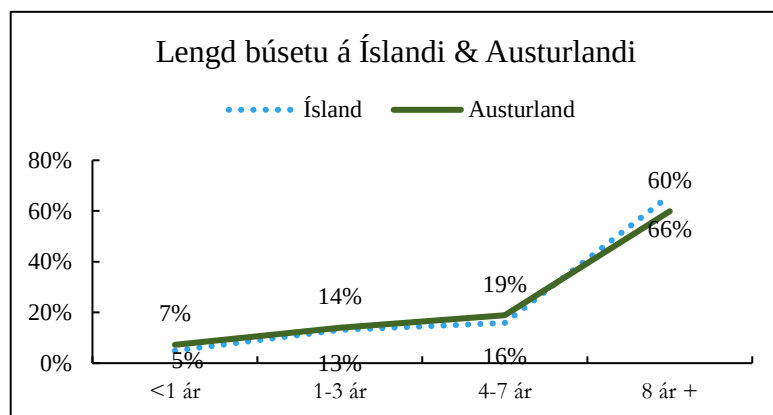

Mynd 18. Búseta svarenda

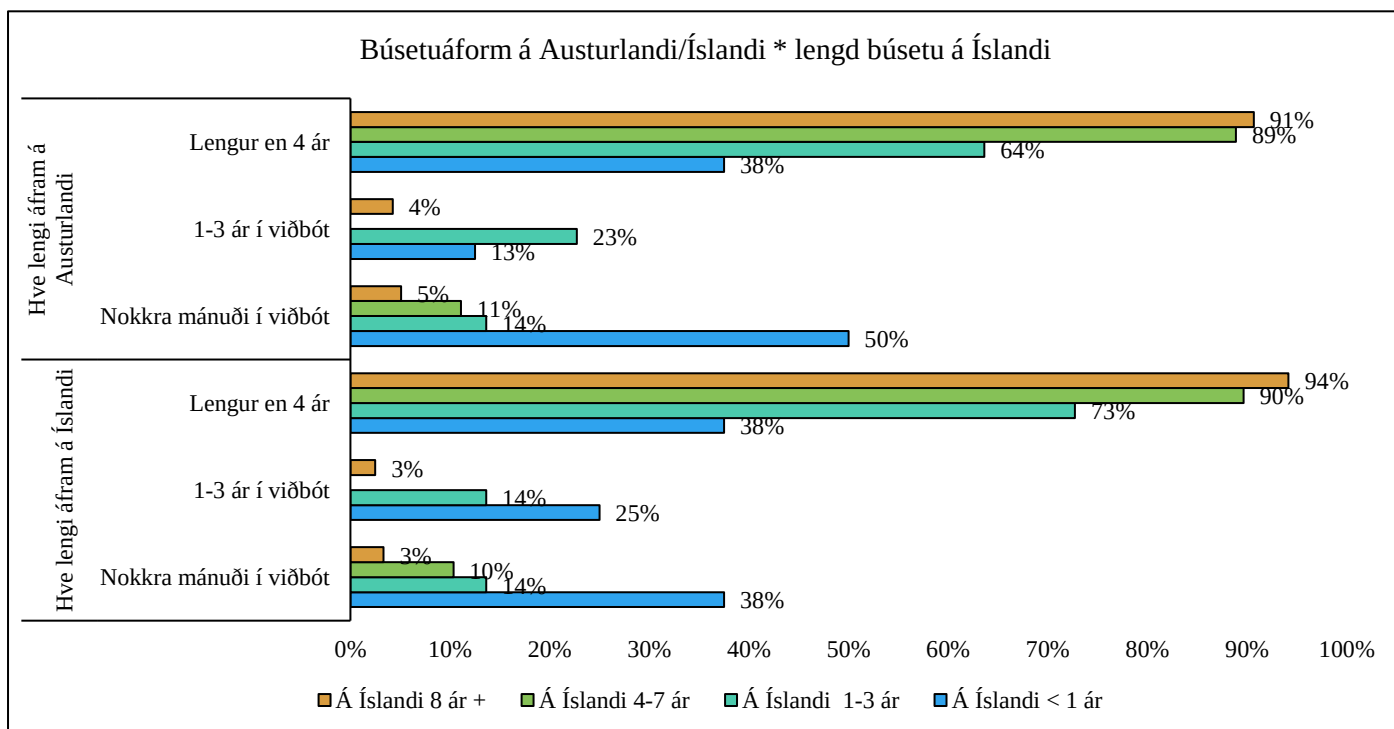
Svarendur dreifðust nokkuð jafnt yfir svæðið, flestir voru í Fjarðabyggð.

Flestir höfðu búið álíka lengi á Austurlandi og á Íslandi; þ.e.a.s. flestir koma beint frá sínu upprunalandi til Austurlands. Fáir búa annars staðar áður en þeir flytja austur. Átti þetta jafnt við um þá sem höfðu verið í stuttan tíma á landinu og þá sem höfðu verið hér lengi.

Spurt var hve lengi fólki sæi fyrir sér að búa áfram á annars vegar Austurlandi og hins vegar á Íslandi. Þeir sem hafa verið á landinu lengur en fjögur ár stefna langflestir að því að vera áfram á Austurlandi⁶ eða um og yfir 90%. Stærstur hluti þeirra sem hafi verið á landinu í 1-3 ár stefndi á að vera lengur en 4 ár í viðbót eða 64-73%. Mest hreyfing var á þeim sem höfðu verið á svæðinu í minna en ár en um helmingur þeirra ætlaði að vera nokkra mánuði í viðbót. Um þriðjungur þess hóps sá fyrir sér að vera lengur en 4 ár á landinu.

Mynd 19. Lengd búsetu á Íslandi og Austurlandi

Mynd 20. Búsetuáform á Íslandi og Austurlandi

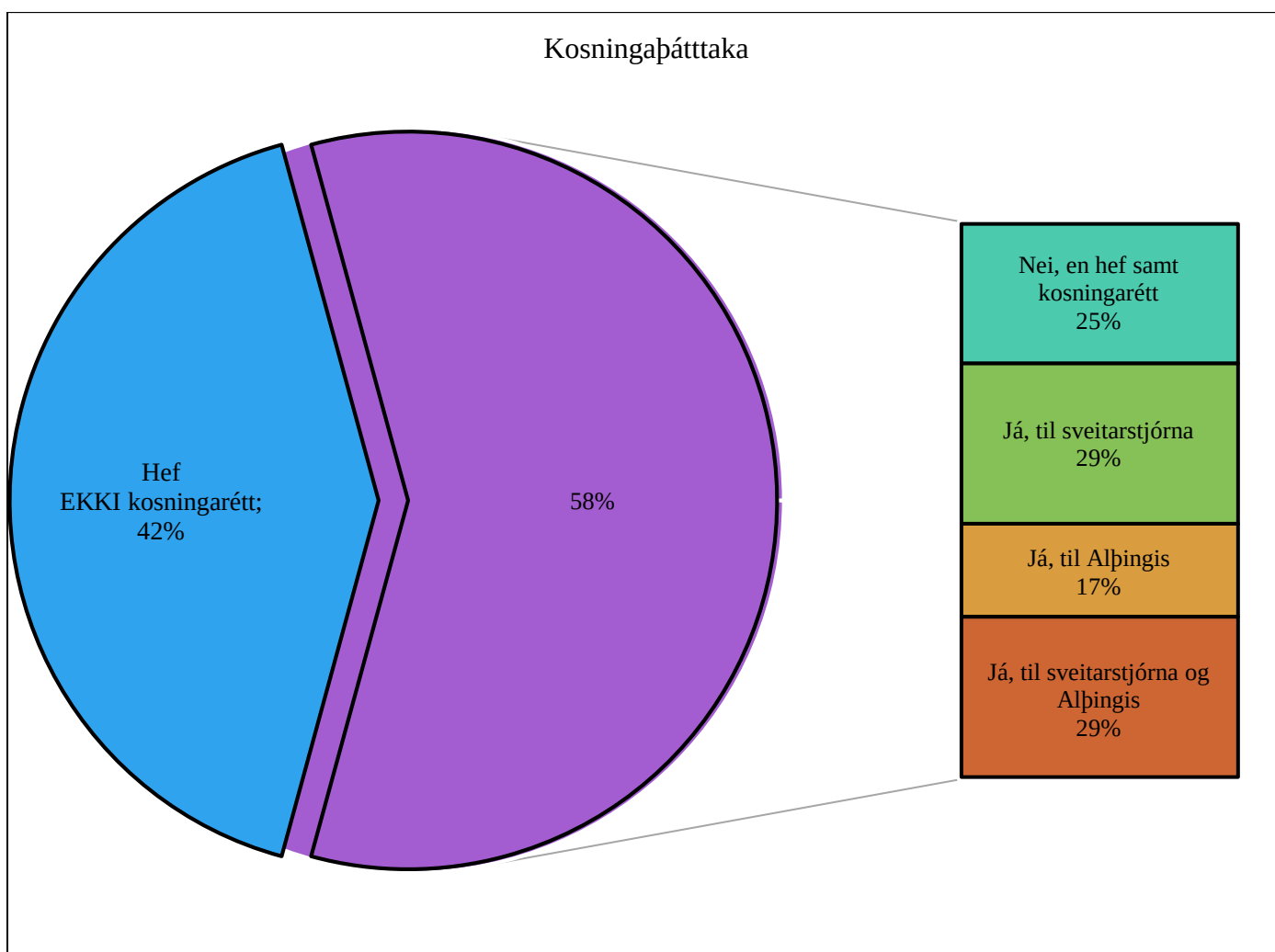
⁶ Ekki munur á Íslandi og Austurlandi, örfáir ætluðu að flytja á annan stað innan lands

Í könnuninni var spurt um sjálfsmynd, ríkisborgararétt, kosningaþátttöku og tungumálakunnáttu til að meta aðlögun. Rúmlega helmingur svarenda var ekki með íslenskan ríkisborgararétt og af þeim litu lang flestir á sig sem einstakling frá sínu upprunalandi. Tæp 10% svarenda voru með umsókn um íslenskan ríkisborgararétt í vinnslu og af þeim leit meirihlutinn á sig sem Íslending. Flestir þeirra sem voru með íslenskan ríkisborgararétt litu á sig sem Íslending. Ekki var munur eftir upprunalandi.

Tafla 5. Ríkisborgararéttur * íslensk sjálfsmynd

	Er ekki ríkisborgari	Er ríkisborgari	Umsókn í vinnslu
Lít á mig sem Íslending að hluta	12%	8%	19%
Lít á mig sem Íslending	20%	64%	62%
Lít ekki á mig sem Íslending	68%	28%	19%

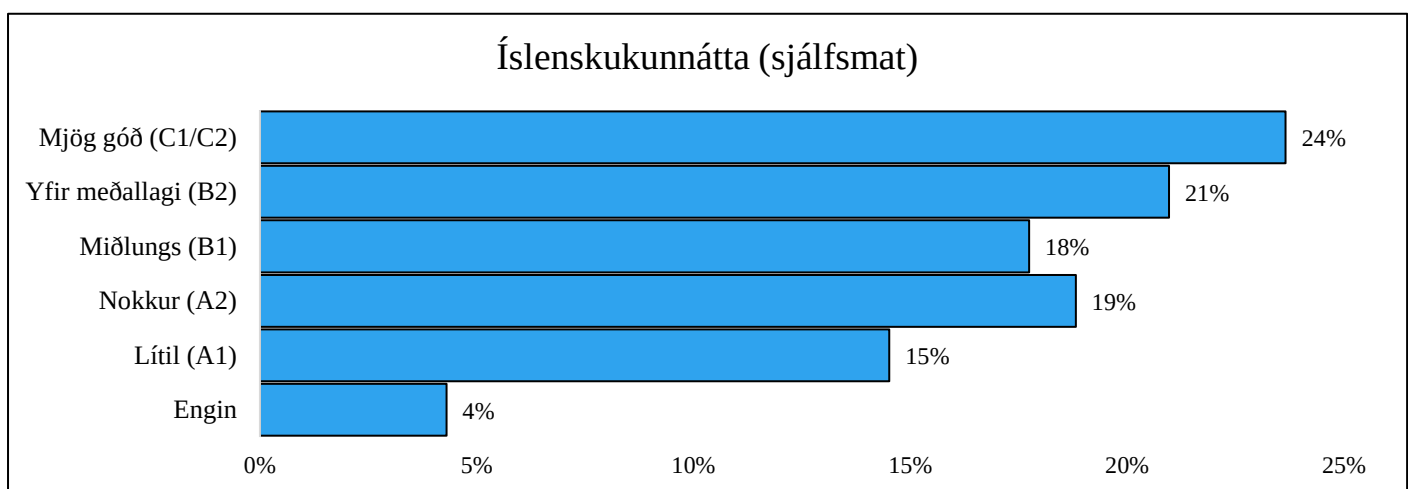
Um 40% svarenda sögðust ekki hafa kosningarétt. Af þeim tæplega 60% sem höfðu kosningarétt höfðu um 25% ekki nýtt sér hann en aðrir höfðu ýmist kosið til sveitastjórna, Alþingis eða hvort tveggja.

Mynd 21. Kosningaþátttaka

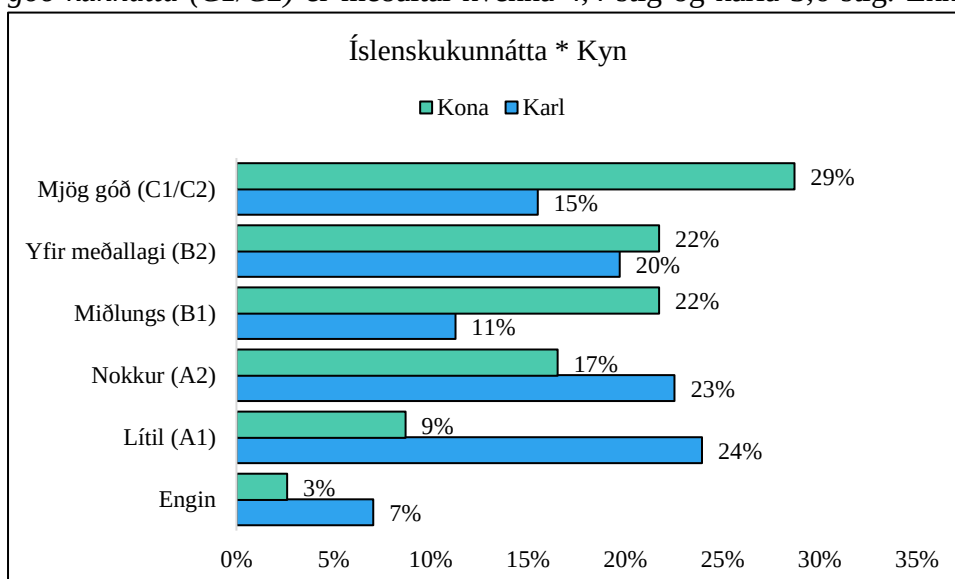
Svarendur voru beðnir að meta íslenskukunnáttu sína og var haft til hliðsjónar sjálfsmat byggt á Evrópska tungumálarammanum Common European Framework of Reference for Languages (CEFR).

- *A1: Skilur/talar algeng orð og einfaldar setningar ef talað er hægt og skýrt. Getur svarað með einföldum algengum orðum.*
- *A2: Skilur/talar einfaldar setningar og aðalatriði í daglegum orðaskiptum en getur ekki haldið samtali gangandi nema um einfalda hluti/verkefni.*
- *B1: Skilur/talar venjulegt talmál. Getur sagt sögur og fylgst með aðalatriðum í útvarps og sjónvarpsþáttum.*
- *B2: Skilur/talar án mikillar umhugsunar. Getur fært hugmyndir og rök í orð og skilið flóknari samtöl um kunnuglegt efni.*
- *C1/C2: Skilur/talar án erfiðleika og af öryggi. Tekur auðveldlega þátt í samræðum.*

Mynd 22. Íslenskukunnátta svarenda (sjálfsmat)

Marktækur munur er á íslenskukunnáttu eftir kyni. Á skalanum 1-6 þar sem 1 er *Engin kunnátta* og 6 er *Mjög góð kunnátta (C1/C2)* er meðaltal kvenna 4,4 stig og karla 3,6 stig. Ekki var marktækur munur eftir aldri,

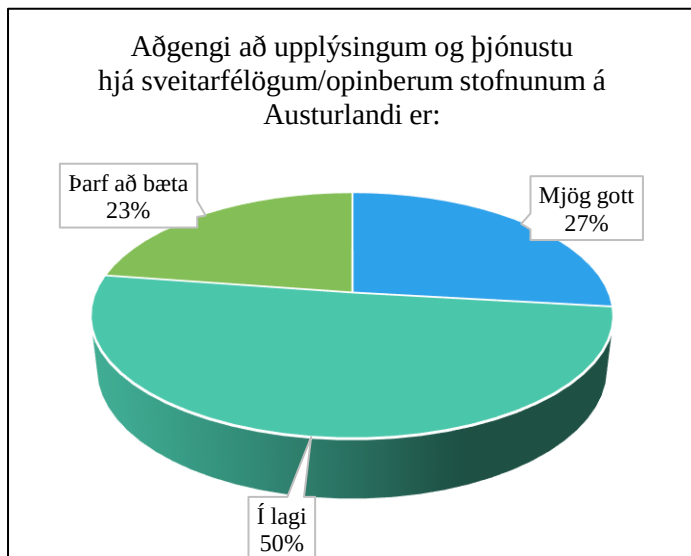

Mynd 23. Íslenskukunnátta svarenda eftir kyni

menntun eða stöðu á vinnumarkaði.

Eðlilega var til staðar munur eftir búsetulengd $F(3,154)$, 19,508, $p < 0,05$ en marktækur munur var einnig til staðar eftir fjölskyldustöðu $F(5,176)$, 3,042, $p < 0,05$. Þeir sem bjuggu með Íslendingi eða með börn á heimilinu höfðu að meðaltali betri kunnáttu en aðrir að eigin mati.

Aðlögun og viðhorf til samfélagsins

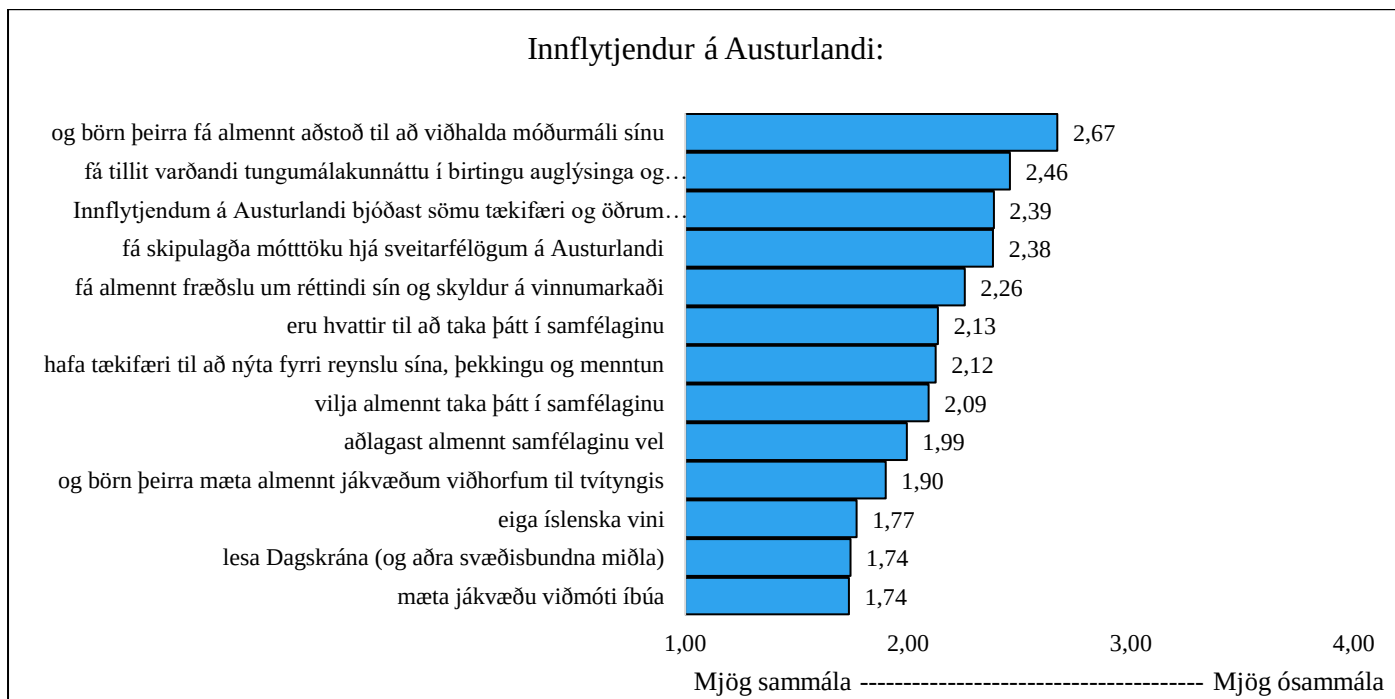
Mynd 24. Aðgengi að upplýsingum og þjónustu

Spurningar sem sneru að aðlögun og viðhorfum innflytjenda til samfélagsins vörðuðu mat á aðgengi að upplýsingum og þjónustu, móttöku og mati á tækifærum og stuðningi við tvítyngi.

Innflytjendur voru beðnir að meta fullyrðingar á skalanum 1-4 þar sem 1 var *Mjög sammála* og 4 var *Mjög ósammála*. Niðurstaðan var almennt jákvæð á þann hátt að innflytjendur telja sig mæta jákvæðu viðmóti og aðlagast samfélaginu vel. Þeir eiga íslenska vini og vilja aðlagast og taka þátt í samfélaginu.

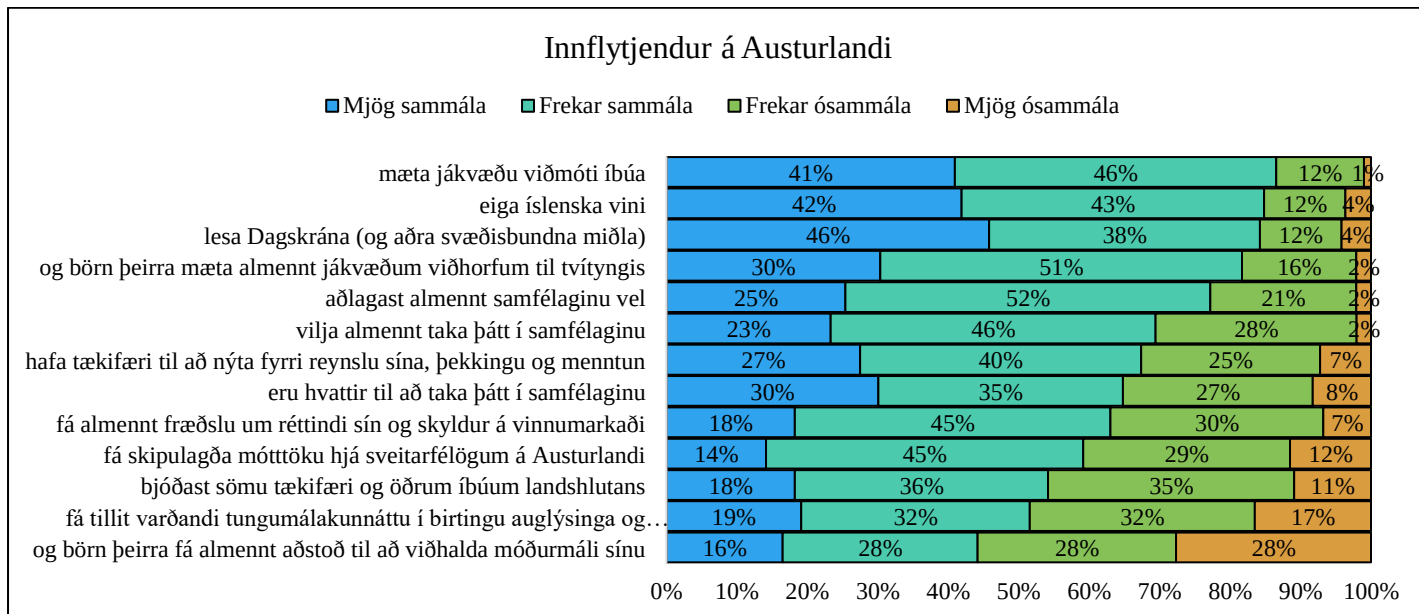
Á mynd 25 er birt meðaltal allra svara um þessar fullyrðingar. Tala yfir 2,5 þýðir að svarið hallist að því að vera ósammála, en tala undir 2,5 þýðir hið gagnstæða.

Fá atriði skera sig úr, en innflytjendur á Austurlandi virðast almennt fremur ósammála því að börn þeirra fái aðstoð við að viðhalda móðurmálinu og þeir telja að meira tillit mætti taka til þeirra varðandi birtingu auglýsinga og svæðisfrétta t.d. með því að birta slíkt oftár á ensku eða pólsku. Hluti innflytjenda virðist einnig þeirrar skoðunar þeim bjóðist ekki sömu tækifæri og öðrum íbúum Austurlands.

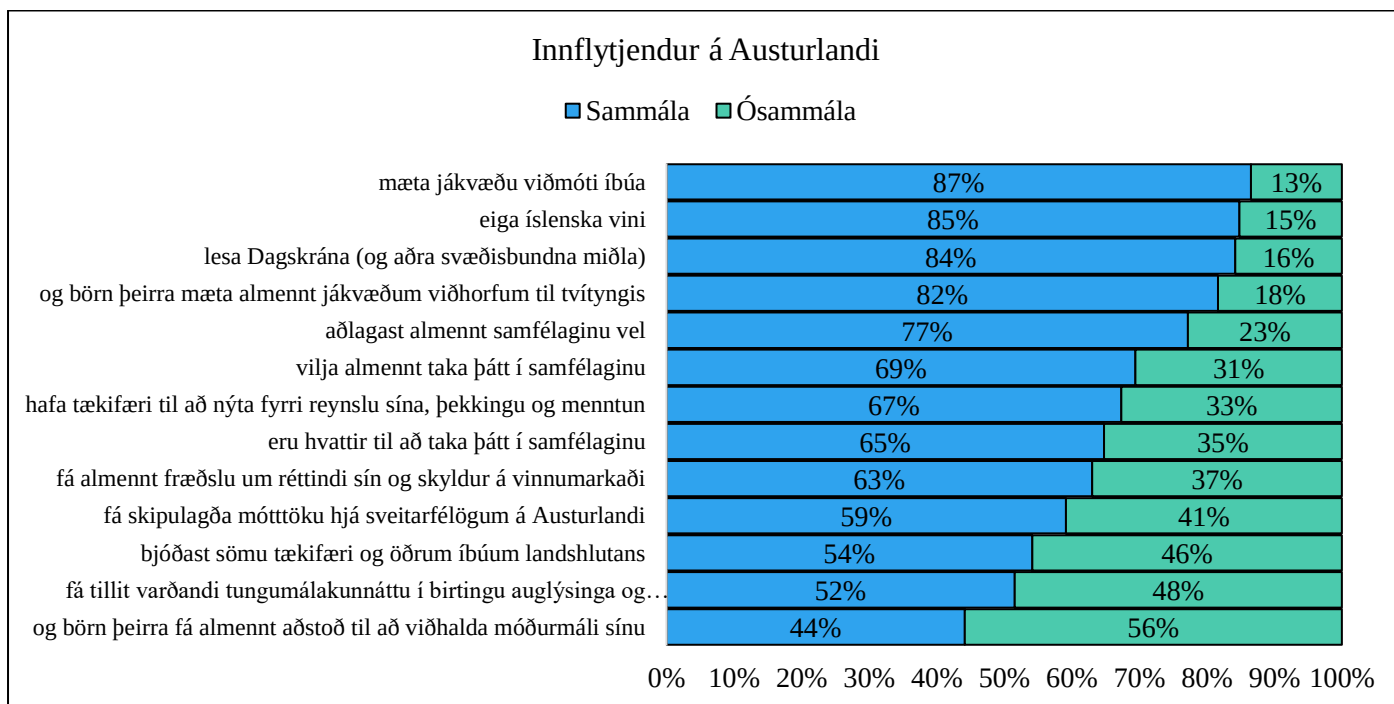
Mynd 25. Meðaltal: Viðhorf og aðlögun svarenda

Mynd 26 sýnir hvernig svörin dreifast milli þeirra sem eru sammála eða ósammála.

Mynd 26. Viðhorf; sundurliðuð

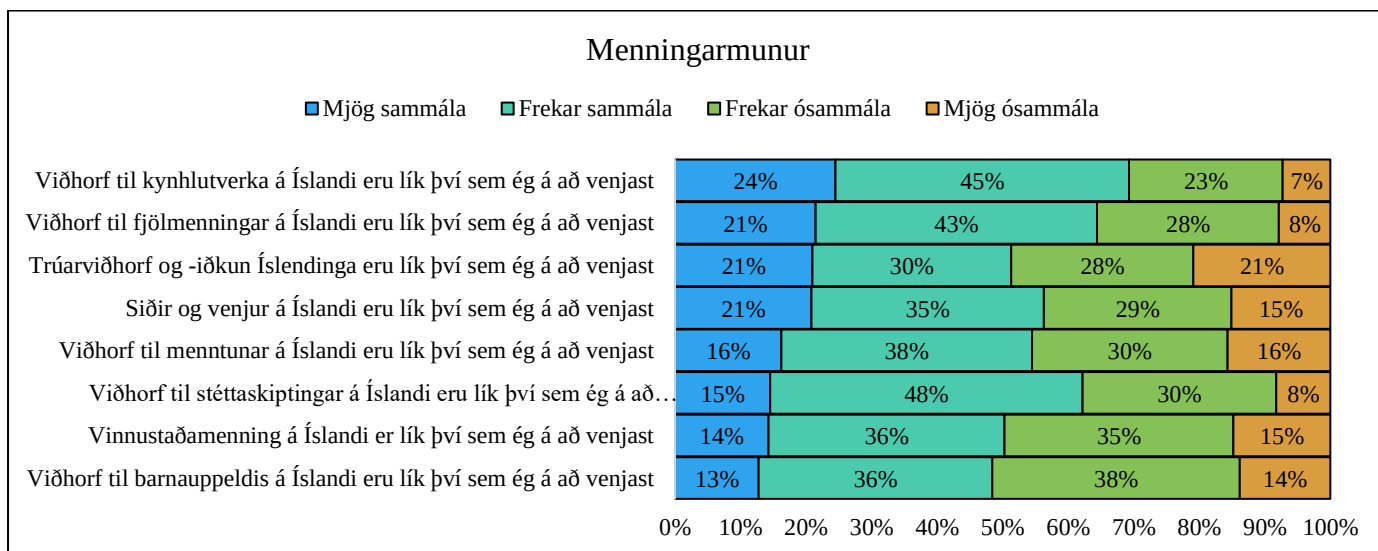
Til að einfalda myndina má horfa á hana þannig að svörin skiptist annað hvort í sammála eða ósammála. Þar sést vel hvernig langflestir telja sig mæta jákvæðu viðmót, eiga íslenska vini og aðlagist vel. Einnig að jákvæð viðhorf mæti tvítyngdum börnum en hins vegar virðist ekki vera til staðar stuðningur við það að efla móðurmál og viðhalda tvítyngi. Enn fremur telur tæplega helmingur sig ekki hafa sömu tækifæri og aðrir.

Mynd 27. Viðhorf; skipt í sammála - ósammála

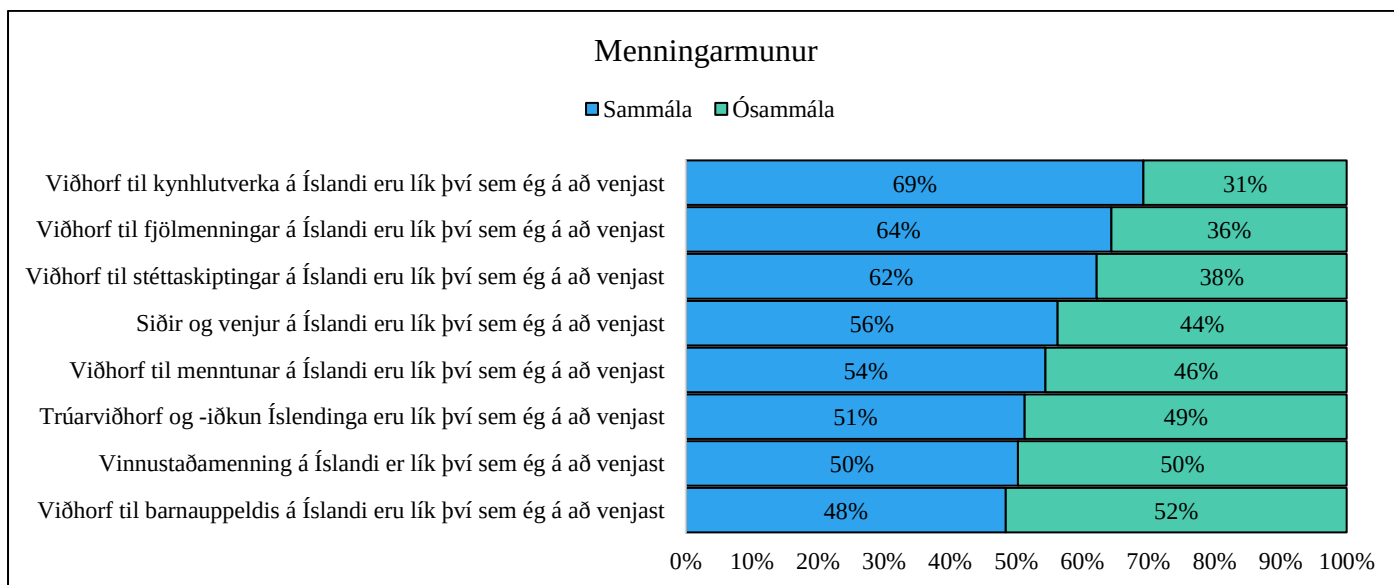
Menningarmunur

Settar voru fram átta fullyrðingar sem sneru að menningarmun. Svörin voru á skalanum 1 til 4 eða frá *Mjög sammála* til *Mjög ósammála*.

Mynd 28. Menningarmunur

Menningarmunur einfaldaður í sammála eða ósammála sýnir að flestir eru sammála því að viðhorf til kynhlutvera séu lík því sem þeir hafi vanist en aðeins fleiri eru ósammála því að viðhorf til barnauppeldis séu lík því sem þeir eigi að venjast.

Mynd 29. Menningarmunur; einfölduð mynd sammála - ósammála

Menningarmunur eftir uppruna, kyni og menntun

Marktækur munur er á viðhorfi eða upplifun af menningarmun eftir uppruna nema hvað varðar viðhorf til menntunar. Viðhorfin eru metin á skalanum 1-4 þar sem 1 þýðir *Mjög sammála* og 4 *Mjög ósammála*; eftir því sem meðaltalið er hærra því meiri er munurinn. Tala yfir 2,5 þýðir að viðhorfin hallast að því að vera ósammála og undir 2,5 öfugt. **Rauð feitletrun** er á þeim viðhorfum sem lýsa mestum menningarmun hjá hverju upprunasvæði og **rauð skáletrun** á þeim sem eru yfir 2,5, þ.e. hallast að því að lýsa meiri mun en minni á menningu.

Mest er upplifun af menningarmun hjá þeim sem koma frá Mið- eða Suður-Ameríku og þeim sem koma frá Asíu, Afríku og Eyjaálfu. Minnst er upplifun menningarmunar meðal þeirra sem koma frá Norðurlöndunum þar sem munurinn er mjög lítill og aðeins eitt atriði sem fer nálægt því að vera ólíkt; vinnustaðamenning. Helst er að finna ólík viðhorf til barnauppeldis meðal innflytjenda en þau viðhorf sem hér ríkja, einnig er vinnustaðamenning ólík því sem þau eiga að venjast sem og trúarviðhorf og iðkun.

Tafla 6. Menningarmunur eftir uppruna

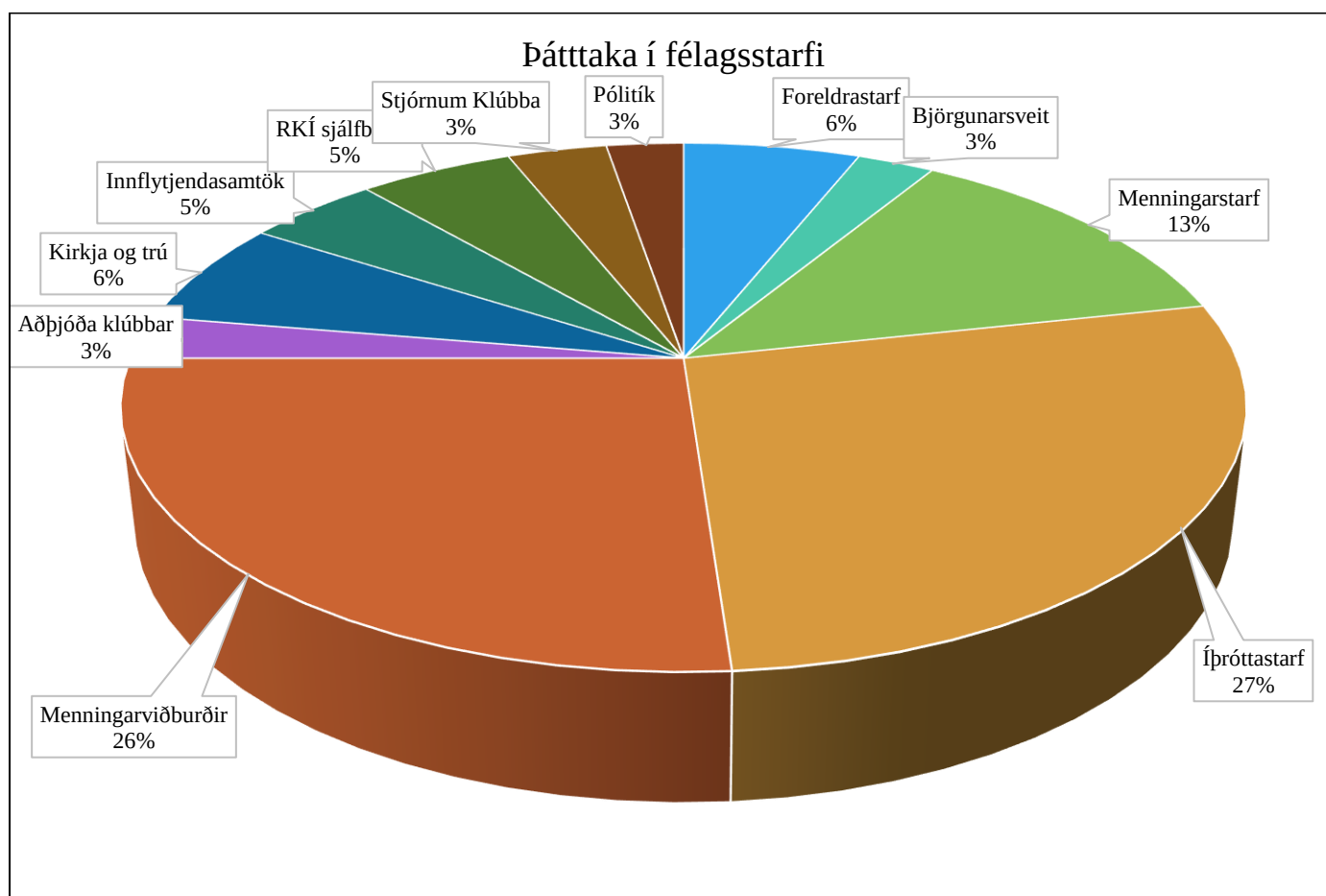
	Pólland	Norðurlönd	Eystasalts	Evrópa annað	Bandaríki, Kanada	S/M-Ameríka	Asía, Afríka, Eyjaálfa	Meðaltal allir
<i>Siðir og venjur á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast</i>	2,47	1,57	2,43	2,20	2,60	3,60	3,19	2,38
<i>Trúarviðhorf og -iðkun Íslendinga eru lík því sem ég á að venjast</i>	2,62	1,57	2,14	2,34	2,40	3,60	3,53	2,49
<i>Viðhorf til kynhlutverka á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast</i>	2,24	1,62	2,00	2,05	2,00	2,75	2,63	2,14
<i>Viðhorf til stéttaskiptingar á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast</i>	2,42	1,81	2,29	2,14	2,40	3,40	2,81	2,32
<i>Viðhorf til fjölmennningar á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast</i>	2,14	2,05	1,71	2,22	2,60	3,20	2,63	2,22
<i>Viðhorf til barnauppeldis á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast</i>	2,72	1,90	2,33	2,40	2,50	3,50	2,75	2,53
<i>Vinnustaðamenning á Íslandi er lík því sem ég á að venjast</i>	2,47	2,29	2,17	2,45	2,60	3,60	2,94	2,51
<i>Viðhorf til menntunar á Íslandi eru lík því sem ég á að venjast</i>	2,56	2,05	2,50	2,36	2,40	3,20	2,56	2,45
Meðaltal Alls	2,46	1,86	2,20	2,27	2,44	3,36	2,88	

Ekki er upplifun af menningarmun mismunandi milli kynja en upplifunin er marktækt ólík hvað varðar trúarviðhorf og barnauppeldi eftir því hve lengi viðkomandi hefur dvalið á landinu. Þeir sem hafa verið hér í ár eða minna telja trúarviðhorf Íslendinga ólík því sem þeir eiga að venjast ($F 4,033, (3,163) P<0,05$) en þeir sem hafa verið hér lengur. Viðhorf til barnauppeldis eru hins vegar metin ólíkari milli Íslendinga og innflytjenda af þeim sem hafa verið hér lengur ($F 5,274 (3, 159), p<0,05$) en þeim hafa verið hér styttra og munurinn er meiri eftir því sem viðkomandi hefur verið hér lengur.

Munur er á viðhorfum til menningarmunar eftir menntun og eru marktækt ólík viðhorf til stéttskiptingar, barnauppeldis og menntunar.

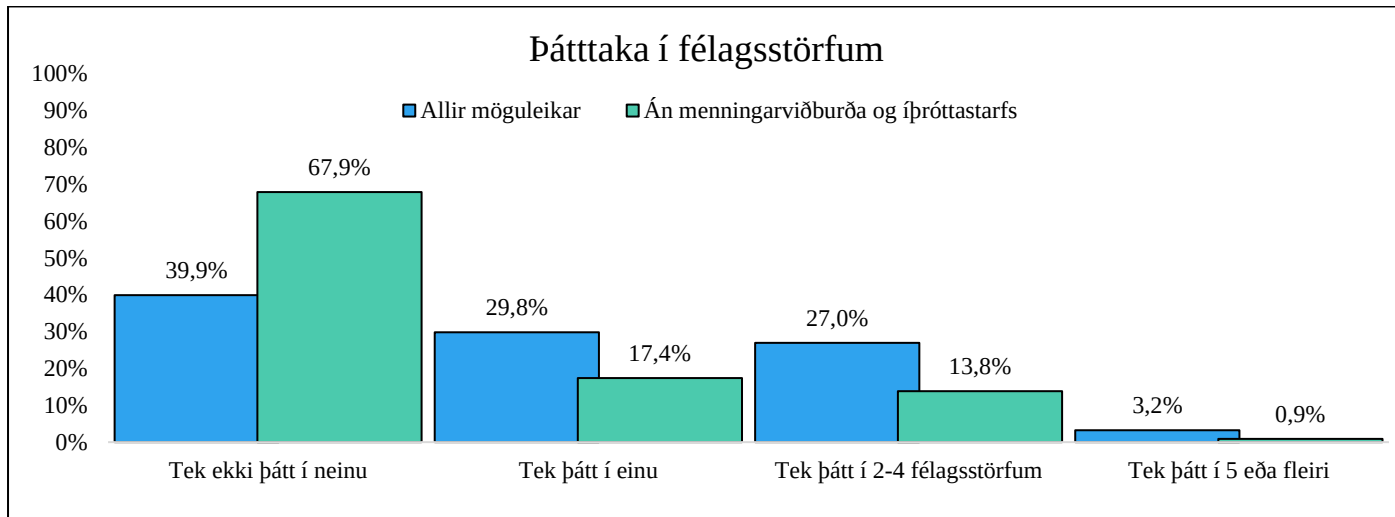
Þátttaka í félagsstarfi

Alls svara 131 því að þeir taki þátt í einhverju félagsstarfi utan vinnu, það er 60% svarenda. Gefnir voru 11 möguleikar sem voru nokkuð opnir en spurt var *Tekur þú þátt í einhverju af eftirfarandi utan vinnu?* Að auki var opinn svarmöguleiki og var þar litlu bætt við öðru en skýringum á þátttökuleysi s.s. mikil vinna, en nokkrir nefndu saumaklúbba. Möguleikarnir sem voru taldir upp voru: Foreldrastarf, Björgunarsveit, Menningarstarf, Íþróttastarf, Menningarviðburðir, Alþjóða klúbbar, Kirkja og trú, Innflytjendasamtök, RKÍ sjálfb, Stjórnnum klúbba, Pólitík. Af þessu eru Menningarviðburðir og Íþróttastarf meira á þann veginn að fólk kemur ekki endilega að skipulagningu eða grasrót heldur sækir sýningar, leiki eða tekur þátt í íþróttum. Aðrir möguleikar snúa að skipulagðara félagsstarfi. Ef litið er til þátttöku fyrir utan íþróttastarf og aðsókn að menningarviðburðum fellur hlutfall þeirra sem taka þátt í félagsstarfi utan vinnu niður í 40%. Sambærilegar tölur fyrir almenna þátttöku íbúa á Austurlandi eru ekki til og því ekki hægt að álykta um hvort þátttakan er mikil eða lítil. Settir voru fram 11 möguleikar sem má sjá á mynd 30. Þriðjungur tók þátt í íþróttastarfi og sótti menningarviðburði, þátttaka var minni í öðrum flokkum eða undir 10% nema í menningarstarfi sem 13% segjast taka þátt í. Ef til vill fer saman menningarstarf og sókn menningarviðburða en niðurstaðan bendir til þess að innflytjendur séu virkir á menningarsviðinu.

Mynd 30. Þátttaka í félagsstarfi

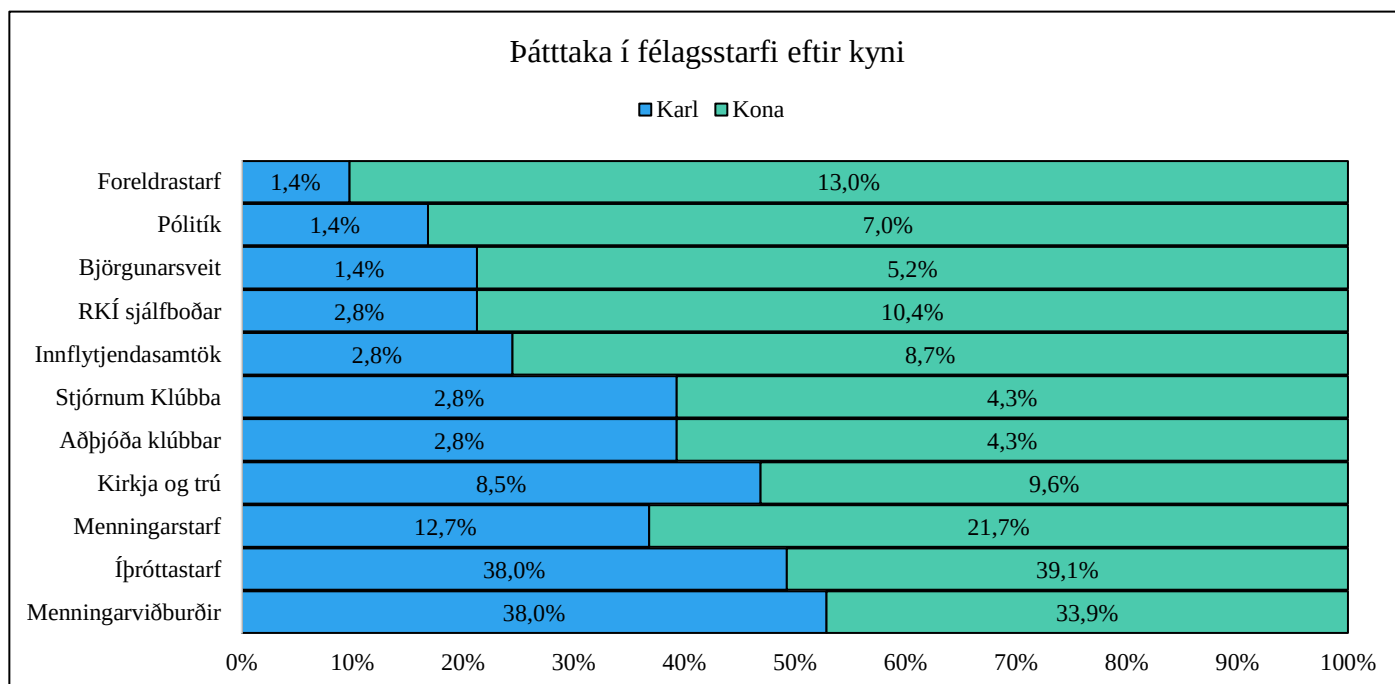
Ef þátttaka er flokkuð niður í fjóra hópa eftir fjölda þátttökuatriða kemur í ljós að álíka stór hópur tekur þátt í einu félagsstarfi utan vinnu og tekur þátt í 2-4 félagsstörfum utan vinnu. Fáir eru í fleiri félagsstörfum en það og á það eflaust líka við í hópnum Íslendinga.

Mynd 31. Þátttaka í félagsstörfum eftir fjölda þátttökuatriða

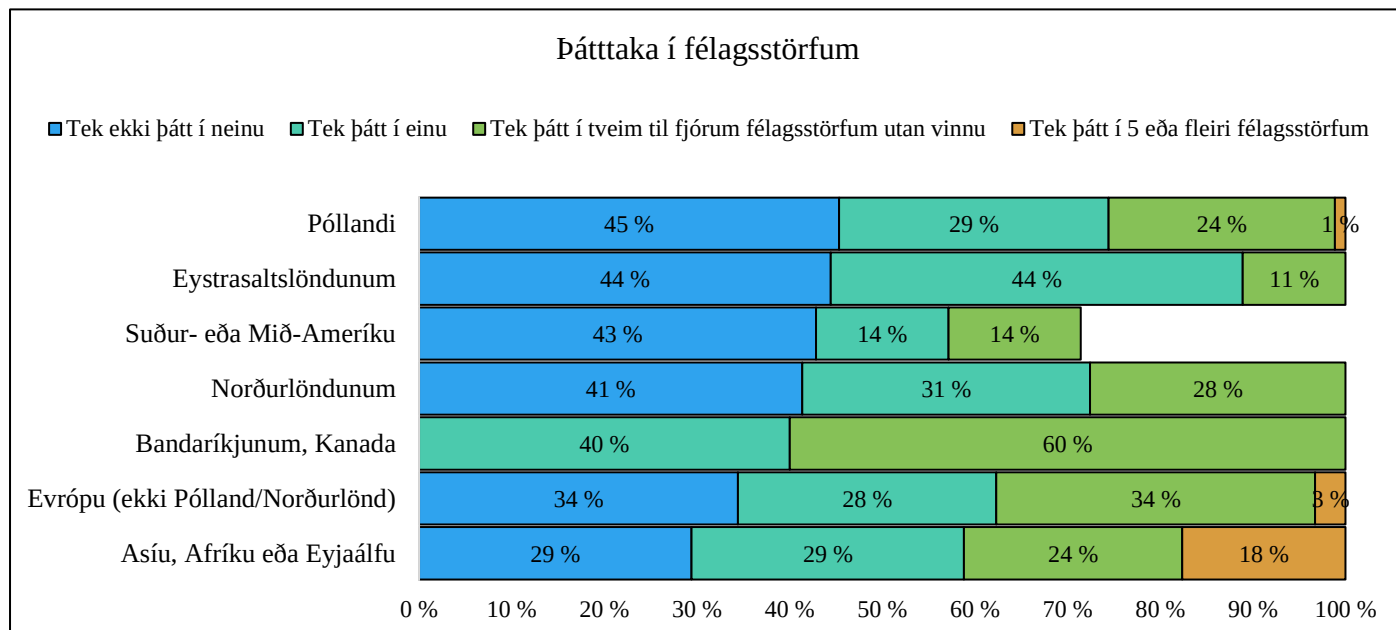
Þátttaka í félagsstörfum utan vinnu eftir kyni og uppruna

Nokkur munur er á þátttöku í félagsstarfi eftir kynjum. Konur eru virkari í öllu félagsstarfi en karlarnir nema sókn á menningarviðburði og nokkuð jafnt hlutfall er í íþrótt- og trúarstarfi. Konur eru mun fleiri meðal þeirra sem taka þátt í foreldrastarfi og starfi RKÍ. Þær eru líka mun fleiri í menningarstarfi en karlarnir þó nokkuð jafnt hlutfall sækir menningarviðburði.

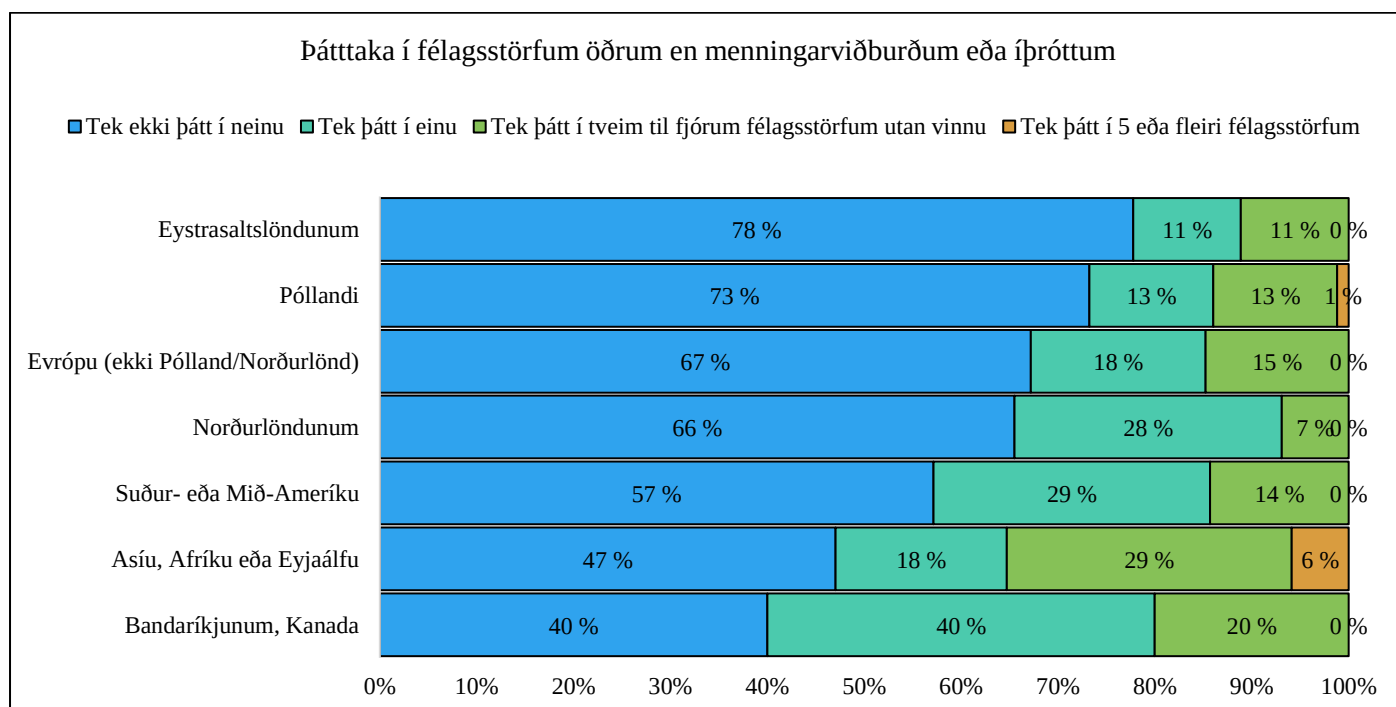
Mynd 32. Þátttaka í félagsstarfi eftir kyni

Ef þátttaka í félagsstarfi er skoðuð eftir uppruna og fjölda þátttökuaðila er töluverður munur milli þátttöku og virkni innflytjenda eftir uppruna. Þeir sem koma frá Asíu, Afríku eða Eyjaálfu eru virkastir og þar á eftir innflytjendur frá öðrum löndum Evrópu en Póllandi, Eystrasalts- eða Norðurlöndunum.

Mynd 33. Þátttaka í félagsstörfum * uppruni

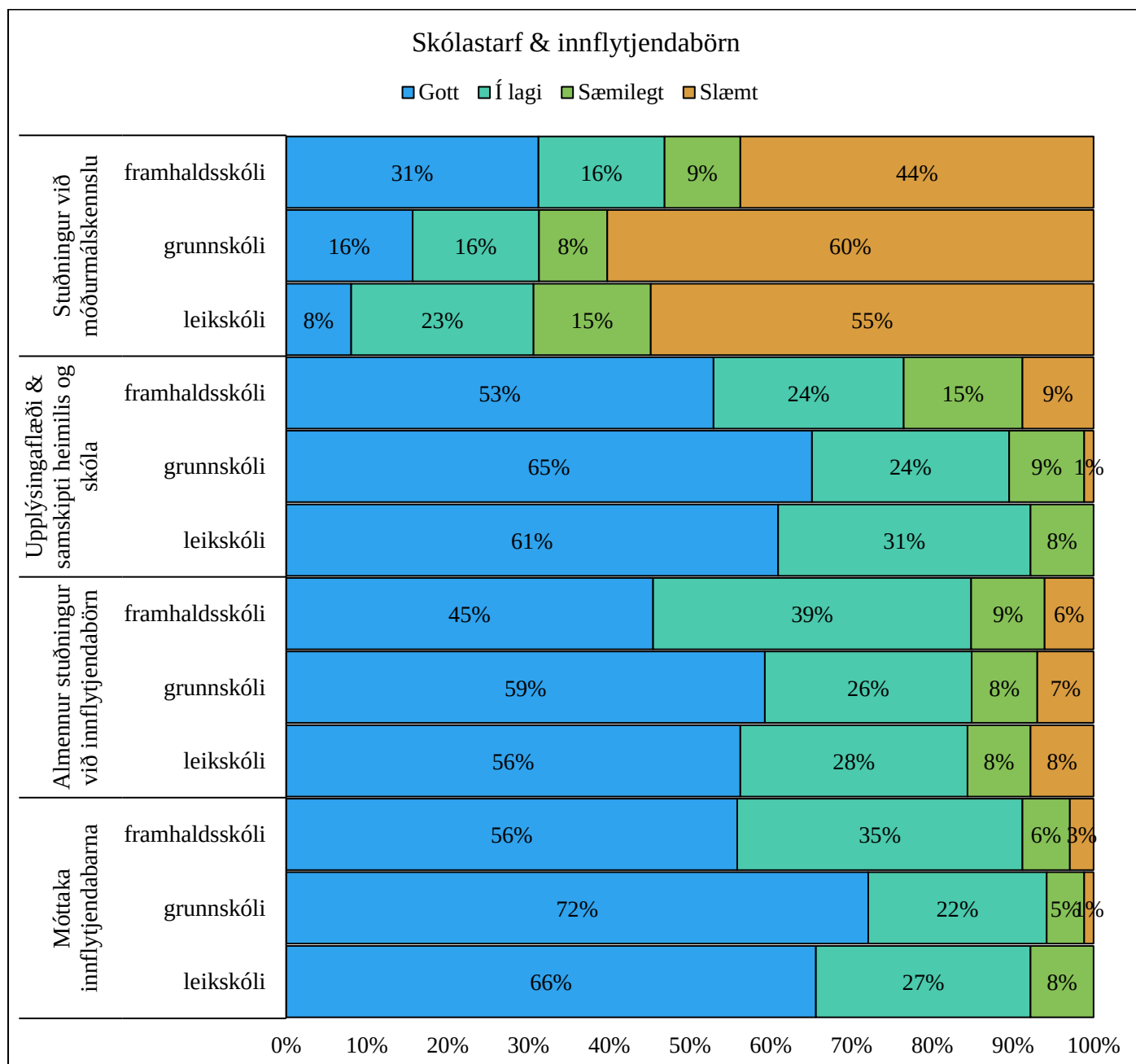
Ef íþróttastarf og sókn á menningarviðburði er tekin frá breytist niðurstaðan nokkuð og innflytjendur frá Bandaríkjunum eða Kanada eru virkastir og svo þeir sem koma frá Asíu, Afríku eða Eyjaálfu.

Mynd 34. Þátttaka í félagsstarfi + Uppruni án íþróttastarfs og menningarviðburða

Skólamál

Þeir svarendur sem áttu börn í skóla eða höfðu nýlega verið með börn í skóla svöruðu fjórum spurningum varðandi skólastarf og innflytjendabörn; spurt var um móttöku, stuðning og upplýsingaflæði auk stuðnings við tvítýngi og móðurmálskennslu á þremur skólastigum; leik- grunn- og framhaldsskóla. Innflytjendur virðast almennt sáttir við móttöku, almennan stuðning og upplýsingaflæði. Hins vegar virðist ekki vera ánægja með stuðning við móðurmálskennslu.

Mynd 35. Skólastarf og innflytjendabörn

Samantekt

Markmið verkefnisins var að kanna aðlögun og upplifun innflytjenda af því að búa á Austurlandi. Í því skyni var meðal annars kannað það umhverfi sem þeim mætir hvað varðar aðgengi að upplýsingum hverskonar. Í því skyni voru heimasíður stofnana, sveitarfélaga og einstakra fyrirtækja og félagasamtaka á Austurlandi skoðaðar. Haft var samband við ýmsa af þessum aðilum. Í ljós kom að heimasíður sveitarfélaga á Austurlandi eru yfirleitt ekki hannaðar m.t.t. til innflytjenda. Oft skortir upplýsingar á öðru tungumáli en íslensku sem og samantekt eða yfirlit yfir upplýsingar sem eru gagnlegar fyrir þá sem eru að flytja nýir á staðinn og þá sérstaklega þá sem koma frá öðru landi. Undantekning er heimasíða Fljótsdalshéraðs. Í spurningakönnun var spurt um ánægju með aðgengi að upplýsingum sveitarfélaga, mesta ánægja mældist hjá svarendum búsettum á Fljótsdalshéraði, næst Fjarðabyggð og minnst mældist ánægjan hjá svarendum búsettum annars staðar á Austurlandi. Ekki er hægt að fullyrða um hvort að í svarinu fólst mat á gæði heimasíðu heimasveitarfélags þar sem ekki var spurt um hvar fólk nálgast upplýsingar.

Heimasíður stofnana eru misjafnar en flestar með upplýsingar á ensku og jafnvel pólsku. Síður stórra verkafélaga eins og AFLs og samtaka eins og RKÍ snerta málefni innflytjenda og mikilvægt að þær séu aðgengilegar. Þannig hefur sums staðar verið haft í huga við hönnun síðu að notendur hafi annað mál en íslensku sem er mikilvægt til að stuðla að góðri aðlögun innflytjenda á Íslandi. Ekkert sveitarfélaganna á Austurlandi fylgir sérstakri aðgerðaáætlun þegar kemur að móttöku nýrra íbúa/innflytjenda að fullu þó að nokkur þeirra hafi á einhverjum tímapunkti gert það. Ekkert þeirra er með sérstaka stefnu í málefnum innflytjenda. Þó var í langflestum tilfellum einhver vinna í gangi við að bjóða fólk velkomið, einkum ef fólk átti erindi á hrepps-/bæjarskrifstofnunar. Innflytjendur voru almennt ánægðir með þær móttökur sem þeir fengu á Austurlandi þegar þeir fluttu á svæðið en töldu þó að ekki væri um sérstakt skipulag þar að ræða. Um þriðjungur svarenda taldi sig skorta upplýsingar um rétt sinn og skyldur á vinnumarkaði en jafnframt kom fram að nokkur menningarmunur virðist vera á vinnumenningu Íslendinga og innflytjenda.

Skólar á Austurlandi voru ekki með heimasíður sínar á öðru máli en íslensku og í viðtölum við stjórnendur þeirra kom í ljós að ekki var um að ræða fastmótaðar móttökuáætlanir fyrir innflytjendur. Í viðhorfskönnun kom í ljós að innflytjendur eru almennt ánægðir með skólana en töluvert virðist vanta upp á stuðning við móðurmál og þá um leið íslenskukennslu. Innflytjendur voru ánægðastir með þann stuðning sem var að finna í framhaldsskólunum enda voru Menntaskólinn á Egilsstöðum og Verkmenntaskóli Austurlands einu skólarnir sem voru með fastmótað vinnulag. Ef til vill er skýring á þessu, í framhaldsskóla fer að reyna á afstæð hugtök og þroskaða málvitund sem oft skortir þegar nemendur hafa hvorki vald á eigin móðurmáli að fullu né á íslensku. Viðhorf til skólamála sýna að innflytjendur með börn á skólaaldri eru ánægðir með móttöku, almennan stuðning og upplýsingaflæði. Áhugavert er þó að sjá að innflytjendur skynja ákveðin menningarmun í viðhorfum til barnauppeldis og menntunar sem eru ólík viðhorfum sem þeir hafa vanist í sínum heimalöndum. Þetta er þó ólíkt eftir uppruna þar sem Norðurlandabúar, og innflytjendur frá Vestur-Evrópu og Norður-Ameríku deila líkum viðhorfum og Íslendingar en innflytjendur frá Austur-Evrópu, Póllandi, Asíu og Suður-Ameríku hafa ólíkari viðhorf. Lengd búsetu á Íslandi er tengd viðhorfum til barnauppeldis og menntunar á þann hátt að eftir því sem viðkomandi hefur búið lengur á Íslandi því meiri mun upplifir hann. Niðurstaða viðhorfskönnunar meðal innflytjenda á Austurlandi leiða í ljós að stærra hlutfall innflytjenda á Austurlandi eru háskólamenntaðir en almennt á við um íbúa í landshlutanum. Innflytjendur á Austurlandi eru flestir á vinnualdri, eru launþegar einkafyrirtækja og opinberra aðila. Karlar eru langflestir í einkageiranum en konur jafnt þar og í opinbera geiranum.

Þeir eru almennt sáttir við það umhverfi sem mætir þeim þegar þeir flytjast á Austurland og telja að vel sé tekið á móti þeim, upplýsingagjöf sé nokkurn vegin í lagi og að þeir mæti stuðningi samfélagsins við að aðlagast. Þó er um þriðjungur þeirra sem telur að þeir búi ekki við sömu tækifæri og Íslendingar. Menningarmunur og upplifun af honum er nokkuð bundin við upprunaland en menntun hefur einnig mikil áhrif. Þátttaka í félagsstarfi er þó nokkur en um 60% svarenda sögðust taka þátt í einhverjum félagsstörfum utan vinnu. Hvort að sú þátttaka sé meiri en minni en gerist almennt meðal íbúa landshlutans er óvíst, enda ekki til gögn um það.

Innflytjendur á Austurlandi voru um 9% íbúa svæðisins árið 2017 og hefur fjölgað undanfarin ár. Hlutfall innflytjenda er mjög breytilegt eftir sveitarfélögum á Austurlandi. Þeir eru að meirihluta karlar en kynjahlutföll eru mjög ólík eftir þéttbýliskjörnum. Nauðsynlegt er að fylgjast með þessari þróun.

Að lokum

Niðurstaða þessa verkefnis bendir til þess að á Austurlandi mæti margt gott innflytjendum sem koma á svæðið. Langflestir þeirra flytja beint frá sínu heimalandi til Austurlands og sjá almennt ekki fyrir sér að flytja á aðra staði innan Íslands.

Huga mætti betur að eftirtöldum atriðum:

- Móðurmálsstuðningi og öflugri íslenskukennslu.
 - Þetta má efla með þróunarverkefnum og nýta reynslu annarra þjóða af slíkum stuðningi og útfærslu þeirra úrræða sem þar er að finna.
- Heimasíður
 - Æskilegt væri að heimasíður hefðu helstu upplýsingar aðgengilegar á ensku og vegna stærðar pólska samfélagsins á Austurlandi, einnig á pólsku.
- Réttindi og skyldur á vinnumarkaði
 - Um þriðjungur telur sig ekki hafa nægar upplýsingar um þessa hluti en ekki er samanburður við íbúa svæðisins almennt svo ekki er hægt að fullyrða um hvort þetta er eitthvað sem þarfnast sértækra viðbragða sem beinast að erlendu vinnuafl. Góð reynsla virðist vera af því að pólskumælandi starfsmenn séu aðgengilegir hjá AFLi og Fljótsdalshéraði.
- Tækifæri
 - Um helmingur svarenda taldi sig ekki búa við sömu tækifæri og innfæddir. Áhugavert væri að skoða þennan þátt betur og hvað felst í þessu viðhorfi. Hvort þarna er um að ræða stöðu á vinnumarkaði, félagslífi o.s.frv.